LIETUVIŲ

DIENOS

LIETUVĖ ŽUDĖJA

1952 M. BALANDŽIO MĖN.

LITHUANIAN DAYS

APRIL, 1952

1952 M. BALANDZIO MEN. APRIL, 1952

Nr. 4 (23) III metai Vol. 3, No. 4

TURINYS

CONTENTS

JAV Kongreso atstovas Daniel Flood, LIETUVIAI TEBEKOVOJA 3

KĄ PASAKĖ KONGRESO ATSTOVAI VASARIO 16-SIOS PROGA 5

ŽMONĖS TARP SUŽVĖRĖJUSIŲ ŽMONIŲ, Pasikalbėjimas su kun. Stasiu Yla 8

Stepas Zobarskas, LAISVĖ 10

M. B., LIETUVIŲ MENO PARODA VOKIETIJOJ 13

KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI 16

NAUJOS KNYGOS 16

LITHUANIAN FOLKLORE by Marija Gimbutienė 17

LITHUANIANS IN THE CHICAGO STOCKYARDS by Upton Sinclair 18

THE FATE OF LATVIA'S PRESIDENT 20

Juozas VITĖNAS ..... Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief

Milton C. STARK ..... Angliškos dalies redaktorius / Editor of English Section

Povilas PUZINAS ..... Redaktorius-dailininkas / Art Editor

Redaktoriai atskirose vietose / Assistant editors — A. J. KASULAITIS, Pittsburgh Pa.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, New York, N. Y.; L. VALIUKAS, Dayton, Ohio; V. VOLERTAS, Philadelphia, Pa.

Antanas F. SKIRIUS, leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS ..... Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles are not necessarely those of the editors.

Redakcijos ir administracijos adresas:
Address all Editorial and Subscription Mail to
9204 S. BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIF
Phone - PL. 4-1377

"LIETUVIŲ DIENOS" yra sujungtos su "KALIFORNIJOS LIETUVIU"
"THE LITHUANIAN DAYS" is combined with "CALIFORNIA LITHUANIAN"

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August

Atskiro numerio kaina 40 centų Single Copy 40c

PRENUMERATA metams — $3.00 bet kokiame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA $10.00.

SUBSCRIPTION $3.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION $10.00.

Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif. under the Act of March 3,1879

This Month's Cover

Elizabeth Dikšaitienė, of Lubeck, Germany, one of the few remaining Lithuanian weavers in the Western World. At her loom, she continues the ancient Lithuanian lore of weaving.

Photo by K. Dikšaitis

LIETUVIU DIENU PLATINTOJAI

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTYBĖS

C. K. Braze, Miami, Fla.
B. Brazdžionis, Chicago, Ill.
K. Bradūnas, Baltimore, Md.
K. Bružas, Chicago, Ill.
J. Belinis, Grand Rapids, Mich.
A. Česonis, Baltimore, Md.
V. Čyvas, Amsterdam, N. Y.
E. Dambrauskas, Chicago, Ill.
Dirva, Cleveland, Ohio
Gabija, Brooklyn, N. Y.
J. Ginkus, Brooklyn, N. Y.
A. Gražulis, Worchester, Mass.
C. P. Yurgelun, Brockton, Mass.
A. Kasulaitis, Pittsburgh, Pa.
J. Klimas, kun., S. Boston, Mass.
P. Kudulis, Elizabeth, N. J.
B. Krakauskas, Rochester, N. Y.
K. Keblinskienė, Brockton, Mass.
F. Mandeikis, Brockton, Mass.
Metriks Farm Store, Chicago, Ill.
Karecko Vaistinė, Chicago, Ill.
V. Prižgintas, Los Angeles, Calif.
A. Paliulis, Waterbury, Conn.
V. Pauža, Detroit, Mich.
B. Polikaitis, Detroit, Mich.
V. Rocevičius, Cleveland, Ohio
V. Tarvainis, Detroit, Mich.
Tverijonas, Chicago, Ill.
L. Spaudos Centras, Chicago, Ill.
V. Sakalauskas, Chicago, Ill.
J. Sekys, Hartford, Conn.
A. Stasiulaitis, Cicero, Ill.
A. Tamolunas, kun., Miami, Fla.
K. Trečiokas, Newark, N. J.
B. Urbonas, Chicago, Ill.
Urbanas Photo Studio, Baltimore, Md.
Den Uselis, Chicago, Ill.
V. Vaitkus, Waterbury, Conn.
A. Vaitkus, E. St. Louis, Ill.
A. Valavičius, Chicago, Ill.
L. Valiukas, Dayton, Ohio
E. Vilutis, E. Chicago, Ind.
Vyčių Kioskas, Philadelphia, Pa.
Žiburys, So. Boston, Mass.

CANADA

V. Aušrotas, Toronto, Ont.
S. Bujokas, Winnipeg,
J. Kriščiūnas, Toronto, Ont.
J. Pleinys, Hamilton, Ont.
P. Rudinskas, Montreal,
V. Montvilas, Sudbury, Ont.
A. Dauginaitė, St. Catherines, Ont.
P. Tamulėnas, Welland, Ont.
T. Žiburių Knygynas, Toronto, Ont.

PIETŲ AMERIKA

M. Laupinaitis, Sao Paulo, Brazil
A. Sabaliauskas, kun. Caracas, Venezuela
N. Saldukas, kun., Bogota, Columbia

D. BRITANIJA

V. Gerdžiūnas, 6 Bechey St. Oldham, Lancs.
P. Dragūnas, Birmingham
J. Jurevičius, Bradford
V. Zdanavičius, London

AUSTRALIJA

P. Jutulis, kun. Adelaide
L. Bertašius, N. Geelong
V. Biveinis, Canberra
L. Baltrūnas, Melbourne
J. Skirka, Bathurst,
P. Butkus, kun., Sydney
J. Rugelis, Sydney

LIETUVIŲ
DIENOS

Jungtinių Amerikos Valstybių Kongreso atstovas Wm. Green Jr. kalba Vasario 16-sios minėjime Philadelphijoj. / Lithuanian Independence Day in Philadelphia Pa. Congressman W. Green, Jr. adresses the audience.
A. Stankaus foto

Lietuviai tebekovoja

JAV Kongreso Atstovas DANIEL FLOOD

Pirmojo pasaulinio karo pabaiga atžymėjo iškilimą daugelio tautų, kaip nepriklausomų ir savistovių nacijų. Tautos, kurių žemė buvo svetimųjų pagrobta ir kurios buvo pavergtos nepageidaujamos svetimųjų valdžios, per šimtmečius kovojo prieš savo prispaudėjus ir atsikratė savo svetimųjų valdovų. Tokiu būdu ir lietuviai atgavo savo laisvę. Kentę svetimųjų valdžią per šimtmečius, jie paskelbė savo nepriklausomybę 1918 metų vasario 16 dieną. Dėl šių priežasčių visiems lietuviams, tiek gyvenantiems savo numylėtoj ir istoriškoj tėvynėj, tiek esantiems už jos ribų, vasario 16-ji yra atmintina diena.

Lietuviai turi aiškią ir žymią vietą neramioj šiaurės Europos istorijoj. Iš trijų Baltijos tautų — estų, latvių, lietuvių — jie yra skaitlingiausi ir ilgai buvo kiečiausi laisvės gynėjai. Nors ir pavergti per šimtmečius po sunkiu svetimujų jungu, jie pajėgė išlaikyti gyvą laisvės meilę ir savo patriotizmą. Nepalaužiama dvasia, didelis branginimas savo tautinių tradicijų ir tvirtas tikėjimas į paprastus krikščionybės principus daug jiems padėjo jų istorijos bėgy.

Aš esu laimingas galėdamas pasakyti, kad atgauti Lietuvai nepriklausomybę ir ją išlaikyti per daugiau kaip du dešimtmečius daug prisidėjo Jungtinės Valstybės tiek oficialiai, tiek neoficialiai. Lietuviams sudarė didelį padrąsinimą garsieji buvusio prezidento Woodrow Wilsono keturiolika punktų. Jie buvo jiems įkvėpimo šaltinis žinant, kad jų kova už laisvę ir nepriklausomybę turi nuoširdžią paramą pirmojo pasaulinio karo vado ir Jungtinių Valstybių žmonių. Lygios reikšmės buvo moralinė ir materialinė pagalba, suteikta Lietuvai šio krašto žmonių ir ypač mūsų vertingų piliečių lietuvių kilmės.

Šitie piliečiai, kurių skaičius siekia daugiau kaip 500.000, gražiai yra patarnavę savo naujam kraštui. Kaip gerbią įstatymus, sunkiai dirbą ir lojalūs piliečiai karo ir taikos metu, jie pilnai atliko savo dalį statant šį kraštą ir kuriant Amerikos civilizaciją. Jie yra tie, kurie giliausiai yra paliesti kančių, kurias dabar kenčia jų lietuviški draugai ir giminės didžiausios priespaudos tyranijoj. Jie yra tie iš visų amerikiečių, kurie pilniausiai supranta vasario 16-sios dienos šventę, nes jie sekė įvykius savo kilmės krašte nuo tos lemtingos 1918 metų dienos, kada lietuviai vėl iškilo kaip laisva tauta. Atrodė, kad ilgas vergijos laikotarpis po svetima valdžia pasibaigė. Atrodė

Vasario 16-sios minėjimo dalyviai Toronte, Kanadoje. / Lithuanian Independence Day gathering, Toronto, Canada.

tada, kad nauja diena išaušo ir kad pagaliau prasidėjo pilnas naujų vilčių gyvenimas. Per tuos 20 nepriklasomybės metų, kurie sekė, Lietuva padarė didžiulę pažangą visose žmogiškos veiklos srityse. Tačiau nelaimei lietuviai buvo tarp pirmųjų II-jo pasaulinio karo aukų. Jų tėvynė buvo okupuota Raudonosios armijos 1940 m. birželio mėn. Metais vėliau — 1941 m. liepos mėn. — nacių kariuomenė išvijo raudonąją kariuomenę ir 3 metus šeimininkavo krašte. 1944 m. rugpiūčio mėn Raudonoji armija sugrįžo, ir nuo to laiko Lietuva sudaro Sovietų Sąjungos vieną dalį.

Pagal sovietų įprastą valdymo pavyzdį Lietuva buvo atskirta nuo nesovietinio pasaulio. Taip pilnai šis mažas kraštas buvo jo didžiojo kaimyno atkirstas, kad yra neįmanoma gauti tinkamos informacijos apie ten esančią padėtį. Bet kokios žinių nuotrupos, pasiekiančios mus, ateina arba per oficialius kanalus iš Maskvos, arba per Lietuvos atstovus šiame krašte. Pastarieji gauna pranešimus iš pogrindžio rezistencijos vadų Lietuvoje, ir iš

(Perkelta į 8 psl.)

Washington, D. C., vasario 16-sios minėjimo dalyviai; vidury matyti Lietuvos ministeris P. Žadeikis. / Lithuanians gather to observe Lithuania's Independence, Washington, D. C., Center (holding hat): Lithuanian Minister to the U. S. Povilas Žadeikis.

KĄ PASAKĖ KONGRESO ATSTOVAI

Vasario 16-sios proga

H. C. OSTERTAG, New York

Vasario 16-ją Lietuvos žmonės minės savo nepriklausomybės 34-ją sukaktį. Narsiai tautai, kuri tebegyvena nelaimingame krašte prie Baltijos, ji bus piktos apgaulės ir gedulio diena, minima tyliai, maištingomis širdimis. Dešimtims tūkstančių, kurie išvengė Kremliaus nagų, ir milijonams draugų laisvajame pasauly Lietuvos nepriklausomybės diena yra ir bus šviečiantis garbės, pasiaukojimo ir vilties simbolis.

Jau yra daugiau kaip dešimts metų, kai laisvė Lietuvoje buvo užgniaužta nacių ir sovietų tyranijų. Bet istorija tikrai įrodys, kad užgniaužimas buvo tik iliuzinis. Tyronai gali sunaikinti žmones ir institucijas, bet jie niekada negali sunaikinti laisvės meilės, kuri amžinai kyla iš žmogaus širdies. Dėl kiekvieno smūgio prieš laisvę tūkstančiai širdžių pasiryžta ją vėl atgauti, kai tik išmuš valanda.

Lietuvos valanda išmuš, ir kai ji ateis, visas laisvasis pasaulis džiaugsis. Tuo tarpu junkimės pagerbdami tuos didelius ir drąsius žmones, kurių nepalaužiamas tikėjimas greitu laisvės triumfu yra simbolizuojamas šiame Lietuvos nepriklausomybės dienos metiniame minėjime.

VLIK'o vicepirmininkas prof. J. Kaminskas kalba vasario 16-sios minėjime Toronte, Kanadoje. / Prof. J. Kaminskas, Vice-President of VLIK, delivers speech on Lithuanian Independence Day, Toronto, Canada.

F. FURCOLO, Mass.

Lietuvos nepriklausomybės 34-jų metinių proga aš noriu pakartoti savo simpatijos jausmus, kuriuos esu anksčiau pareiškęs šiuose Rūmuose, ne tiktai drąsiems lietuviams, tebesantiems po rusų agresijos nykščiu, bet ir mūsų pačių lietuvių kilmės piliečiams, kurie taip giliai pergyvena atskyrimą nuo jų kilmės krašto.

Amerikos lietuviai, kaip ir lietuviai bet kur šioj pusėj geležinės uždangos, šią dieną atžymės tinkamomis iškilmėmis, tuo tarpu kai lietuviai tėvynėje, visiškai atkirsti geležinės uždangos, tyliai ir slaptai jungsis prie paminėjimo nepripriklausomybės, kuri yra laikinai sutrukdyta.

Trumpame laikotarpy tarp dviejų pasaulinių karų Lietuva buvo atstačiusi savo teisę užimti savo vietą laisvų tautų šeimoje. Ji brangino laisvę ir padarė žymią pažangą.

Šiandien Lietuva kaip tauta yra išnaikinama. Lietuva kartu su kitomis tautomis už geležinės uždangos veda didelę kovą prieš pasaulinio komunizmo ekspansiją. Jų laisvė reikalinga ne tik jiems patiems išsivaduoti, bet tai yra kova už laisvę pasaulyje.

Laisvę mylį amerikiečiai žavisi ta dvasia, kurios dėka šis mažas kraštas buvo atgavęs savo nepriklausomybę, ir ji sudaro viltį mums visiems, kad Lietuva vėl gali veikiai atgauti savo vietą pasaulio laisvųjų demokratijų tarpe.

J. T. PATTERSON, Conn.

Pati ryškiausia aplinkybė sąryšy su 34-ja Lietuvos nepriklausomybės metine sukaktim galbūt yra ta, kad tiek daug jos piliečių aktyviai tebekovoja už nepriklausomybę ir laisvę.

Suprantama, mes tikime, kad lietuvių kilmės amerikiečiai entuziastingai dirba už laisvės atstatymą jų gimtajame krašte. Faktas, kad tiek daug žmonių dabar Lietuvoje rizikuoja savo gyvybėmis ir savo turtais šiam reikalui, rodo jų karštą meilę nepriklausomybei, kuri yra įsisunkus į kiekvieno lietuvio dvasią ir kūną. Ši-

Atidarant lietuvių katalikų radijo valandėlę Montevideo (Urugvajuj) radijofone "Norton"; pirmoj eilėj iš kairės dešinėn: žurn. K. Čibiras, L. Graužinienė, Lietuvos Ministeris Pietų Amerikai dr. K. Graužinis ir kat. dienraščio "El Bien Publico" vyr. red. dr. T. Brena. / Guests ot the opening of a Lithuanian radio hour, Montevideo, Uruguay.

čia Rusijos tyroniškoji priespauda nėra kas tai įsivaizduota, bet tikra ir jaučiama jėga. Nežiūrint priverčiamo darbo, nuosavybės kolektyvizavimo, policinės valstybės taktikos ir nuolatinių bausmių, Lietuvos pogrindis tebėra gyvas ir efektyvus.

Turint galvoj šią lietuvių dvasią, kas gali abejoti, kad nepriklausomybė vėl netaps realybė? Kas gali pasakyti, kad šio krašto vyriausybė ir žmonės nepadeda visais galimais būdais priešintis priespaudai, kuri kasdien didėja Lietuvoje? Tegu Dievas suteikia didesnės stiprybės narsiems kovotojams už laisvę ir tegu nebūna per toli ta diena, kada Lietuva bus vėl skaičiuojama tarp laisvųjų pasaulio tautų.

JOHN C. KLUCHINSKI, Illinois

Vasario 16-ji švenčiama lietuvių visur kaip nepriklausomybės diena, panaši į mūsų liepos 4-ją.

Todėl yra tinkama ir teisinga, kad mes šiandien sustojame apsvarstyti šios puikios tautos nelaimę.

Lietuva yra sena tauta su garbinga istorija, siekiančia antrąjį šimtmetį. Jos išlaisvinimas ir nepriklausomybė buvo paskelbta 1918 m. vasario 16 d., po šimtmečių vergijos Rusijos valdžioje. Ji pradėjo taikos politiką su visais kaimynais ir progresyvios socialinės reformos bei tolerancijos demokratinę politiką. Nežiūrint to, 1940 m. Lietuva buvo užgrobta rusų, kurie nuo to laiko įvedė teroro ir priespaudos tvarką.

Lietuva yra sovietų neteisybės ir grobuoniškumo viena iš aukų. Dėlto Lietuva kartu su kitomis Baltijos valstybėmis tapo sprendžiamu tašku klausimo tarp teisės ir jėgos, tarp laisvės ir vergijos, tarp Amerikos taikos politikos ir sovietų agresinės politikos. Jei šis klausimas bus išspręstas teisės ir laisvės naudai, ramybės ir taikos galima bus laukti kai kuriam laikui; jei jis bus išspręstas jėgos ir vergijos naudai, tai seks ekspansijos ir užgrobimai — trečias pasaulinis karas bus neišvengimas. Todėl nusistatymas Lietuvos klausimu parodys teisės arba jėgos — taikos ar karo — viršų. Reikia tikėtis ,kad teisė nugalės — kad Lietuvos laisvė bus atstatyta.

C. J. ZABLOCKI, Wisc.

Paskutinės savaitės pabaigoj Lietuvos žmonės ir lietuvių kilmės amerikiečiai minėjo 34-ją Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinę sukaktį. Pirmieji tai atliko slaptai, nes dabartiniai jų sovietiniai priežiūros, kurie užvaldė visą Lietuvos teritoriją, neleidžia jokių viešų šios istorinės sukakties paminėjimų; pastarieji tai padarė viešai ir iškilmingai, kaip tinka laisviems žmonėms, gyvenantiems laisvame krašte.

1918 m. vasario 16-ji yra vienas iš daugelio Lietuvos puikios istorijos punktų, atžymįs šios tautos nepriklausomybės atstatymą ir jos teritorijos iš svetimos ir priešiškos valdžios išlaisvinimą. Iš tikro yra tragedija, kad laisvė, kuria Lietuva po pirmo pasaulinio karo buvo iš naujo pradėjus naudotis, buvo sovietų po antrojo pasaulinio karo atimta ir jėga paneigta.

Aš noriu pasveikinti Lietuvos žmones jų nepriklausomybės paskelbimo 34-jų metinių proga ir pareikšti savo nuoširdžią viltį, kad jų tėvynė ir tėvynės kitų, tautų, esančių dabar po sovietų valdžia, būtų išlaisvintos, tuo įgalinant jų kraštą grįžti į laisvų tautų šeimą, kur ji teisėtai priklauso.

J. W. HESELTON, Mass.

Praėjusį šeštadienį sukako Lietuvos tautinės nepriklausomybės 34-sios metinės.

Prieš 1918 metus ši maža tauta išrašė garbingą 900 metų istorijos lapą kovos už savo laisvę. Trumpą laiką Lietuvos žmonės naudojosi savo vertai pelnyta laisve.

1940 m. birželio 15 d. jie tapo komunistinės agresijos ir apgaulės pirma auka. 1940 m. rugpiūčio mėn. kraštas per jėgą buvo priimtas į SSSR kaip 14-ji respublika. 1941 m. birželio 23 d., kada Vokietija užpuolė Rusiją, lietuviai paskelbė savo nepriklausomybę ir bandė atstatyti savo leisvę. Tačiau visos jų viltys buvo

Po rinkliavos Lietuvos reikalams per vasario 16-sios minėjimą Toronte, Kanadoje. / Lithuanian Scouts count the proceeds from donations collected at Lithuanian Independence Day ceremonies, Toronto, Can.

sugniužintos, kai atėjo vokiečiai, sukūrė ostlandą ir įvedė plataus mąsto represiją.

Kai 1944 m. vasarą rusai puldami vokiečius pasiekė Lietuvą, šis narsus kraštas tuojau buvo atstatytas kaip sudedamoji Sovietų Sąjungos respublika su visa priespauda ir pavergimu, kas mums visiems yra gerai žinoma. Nors dabartinės sąlygos negali būti pilnai žinomos, tačiau yra aiškių įrodymų, kad yra suvaržyta, jei ne visiškai atimta individualinė, politinė, ekonominė, religinė ir kultūrinė laisvė.

Manoma, kad virš 500,000 Lietuvos žmonių yra nužudyta politinėmis ekzekucijomis, planingu badu, kankinimais ir ištrėmimu į mirties stovyklas.

Kolektivizacija sulygino Lietuvos standartą su Sovietų Rusija ir Lietuvos ūkininkus padarė valstybės vergais.

Iš tikro, šita padėtis turėtų priversti kiekvieną iš mūsų rimtai pagalvoti, ar mes atliekame savo dalį bandydami padėti Lietuvos draugams šiame krašte jų pastangose vėl ir galutinai atstatyti jos nepriklausomybę. Visų mūsų, kurie suprantame ir branginame laisvę, yra didžiausias interesas daryti visą, ką tik galime, užtikrinti, kad būsimos metinės būtų džiaugsmo dienos.

TH. M. MACHROWICZ, Mich.

Aš jungiuos prie savo kolegų pagerbti Lietuvos žmones, kurie vasario 16-ją turėtų švęsti savo nepriklausomybės dieną.

Bet, nelaimei, nelaimingos Lietuvos žmonės neturi šiandien laisvės ir nepriklausomybės. Jie kenčia po brutaliu Rusijos priespaudos batu, ir nepriklausomybės diena tame krašte yra uždrausta.

Tat noriu šiandien pareikšti viltį, kad greitai ateitų ta diena, kada Lietuvos ir visų kitų Rusijos užgrobtų kraštų žmonės vėl galėtų pakelti savo galvas ir balsus, džiaugdamiesi savo nepriklausomybės diena.

Jei mes Amerikoje nuoširdžiai ir rimtai esame pasiryžę išlaikyti savo amerikietišką gyvenimo būda, mes turime nusistatyti, kad teisybė turi būti gražinta šiai puikiai tautai ir jos laisvė atstatyta. Be teisingumo visoms pavergtoms tautoms negali būti jokios vilties dėl teisingos ir nuolatinės taikos.

K. B. KEATING, New York

Lietuvos balsas tėvynėje yra nutildytas. Tačiau yra tinkama, kad mes šio puikaus krašto nepriklausomybės 34-tų metinių proga jungiamės su lietuvias bet kur ir paminime nepriklausomybę, kuri mūsų giliu įsitikinimu yra tik laikinai atimta.

Šita kieta tauta, kalbanti viena iš seniausių kalbų, paskelbė savo nepriklausomybę liepsnojant pirmajam pasauliniam karui, 1918 m. vasario 16 d., ir užbaigiant ilgą caristinės Rusijos priespaudą. Šiandien, po kito karo prieš tyraniją ir ginant laisvę, Lietuva, kaip ir kaimyninės Baltijos valstybės - Latvija ir Estija, vėl pateko po geležiniu priespaudos padu. Nors Lietuva yra maža tauta, dabar Rusijos praryta, bet jos žmonės tiki, kad stropiai dirbdami jie vieną dieną gali atgauti laisvę, kurios jų kraštas teisėtai yra nusipelnęs. Jų kova prieš pasaulinį komunizmą yra svarbi ne tik jų pačių išsilaisvinimui, bet ir viso pasaulio laisvei.

Jos nepriklausomybės laiku jos pažanga kultūrinėj ir socialinėj srity buvo išimtina, ir dėl to mes sveikiname Lietuvos Respubliką. Tikėkime jos atstatymu ir pasišvęskime laisvės reikalui bet kur.

G. CANFIELD, New Jersey

Lietuva buvo pirmoji iš mažųjų demokratinių tautų, kurios pranyko už geležinės uždangos. Dabar ji yra policinė valstybė, ir jos žmonės kenčia masines deportacijas, naktinius areštus, išgalvotus teismus ir greitas ekzekucijas.

Laisvę mylintiems lietuviams vasario 16-ji yra atmintina diena. Ji yra jų nepriklausomybės diena, jų ketvirtoji liepos. Tą dieną prieš 34 metus jų kraštas tapo laisvas ir nepriklausomas — padėtis, kuria naudojosi tik 20 metų. Dabar vėl ji yra pavergta tauta — Rusijos satelitas.

Laimingomis dienomis tarp I ir II pasaulinio karo, kada Lietuva buvo laisva, jos vyriausybė kiekvieną vasario 16-tąją duodavo savo piliečiams ir visam pasauliui apyskaitą, rodančią jos žmonių pažangą, modernizojant savo ūkį ir gerinant gyvenimą. Tai buvo dienos, kada Lietuva buvo žinoma kaip kryžių kraštas. Kadangi dabar medžio ir metalo mažiau, tai kryžiai šių puikių žmonių širdyse ir mintyse negali būti pamiršti.

Aš kalbėjau Amerikos lietuvių susirinkime savo mieste, Paterson ,N. J.... Aš sakiau savo klausytojams, jog yra viltingų ženklų, kad amerikiečiai supranta komunizmo gresmę.. Mes žinome, kad Jungtinės Amerikos Valstybės yra svarbiausias taikinys. Taip pat mes gauname pranešimų, kad narsus ir drąsus lietuvių pogrindis kelia susirūpinimo sovietams daugiau kaip bet kada anksčiau. Mūsų Senatas ruošiasi ratifikuoti genocido konvencijos paktą, ir per paskutines keletą dienų Senate ir Atstovų Rūmuose buvo pasakyta apie 30 kalbų, užtikrinančių Lietuvą, kad mes Amerikoje nesame užmiršę jos baisaus vargo ir noro būti laisva.

(Kalbos pasakytos Atstovų Rūmuose ir įtrauktos į Congressional Record. Kitą kartą duosime jas toliau.)

Dr. Z. Ivinskis (kairėj) ir dr. J. Grinius Vokietijoj; dr. J. Griniui šiais metais sukako 50 metų amžiaus.
The eminent Lithuanian historian Z. Ivinskis (left) with his colleague Prof. J. Grinius, educator, journalist and author, who celebrates his 50th birthday this year in Germany. D. Bielskaus foto

NACIŲ KONCENTRACIJOS STOVYKLOJE ARBA

ŽMONĖS TARP SUŽVĖRĖJUSIŲ ŽMONIŲ

Pasikalbėjimas su St. Yla jo knygos "Žmonės ir žvėrys" pasirodymo proga

Neseniai iš spaudos išėjo Stasio Ylos didelė knygą "Žmonės ir žvėrys dievų miške", kuriame vaizdžiai aprašoma lietuvių kančios nacių koncentracijos stovykloje. Knyga yra sukėlusi didelį susidomėjimą ir susilaukusi labai palankių atsiliepimų.. Knygos išėjimo proga kreipėmės į autorių prašydami pasidalinti kai kuriomis mintimis su gerb. skaitytojais.

— Kodėl ėmėtės rašyti atsiminimus apie pergyvenimus nacių koncentracijos stovykloje?

— Keista, kaip kartais, negalvodamas ir nenorėdamas, imi ir įsitrauki į kokį darbą. 1949 m. pradžioje gavau laišką iš JAV. Rašė T. Leonardas Andriekus, prašydamas pranciškonų metraščiui straipsnio apie kacete žuvusius draugus. Ilgai delsęs, kartą sėdau rašyti. Išėjo ne straipsnis, bet atsiminimų pluoštas, kuris dabar knygoje pavadintas "Mirties siaubo" vardu. T. Andriekui jo nepasiunčiau. Kažkas iš Delegatūros draugų paskaitęs, "įsakė" toliau rašyti.

— Kokiu būdu parašėte?

— Būdą sunkų aptarti. Kiekvienas savaip rašo. Man ši knyga buvo savotiškas *atsilaisvinimas* iš pergyvento "balasto". Reikėjo dar kartą viską išgyventi, jaudintis, kartais pertraukti ir beveik ryžtis toliau nebetęsti. Bet pastebėjau, kad praėjus keletai dienų susikuria savotiškas palengvėjimas. "Parašysiu - bus baigta, bus ramu", galvojau, ir taip tęsiau toliau.

— Ar ilgai rašėte?

— Kol baigiau pirmą redakciją, užtruko beveik metai. Tiesą sakant, pagrečiui ėjo taisymas ir antras perrašymas. Atvykęs Amerikon dar kartą taisiau, papildinėjau ir išbraukinėjau. Nemaža vietų teko perrašyti dar du kartu. Kadangi spaustuvė buvo čia pat, tai kiekvieną kartą, duodant jai gabalą, dar kartą teko peržiūrinėti. Taip ši knyga mane laikė pririšusi trejus metus.

— Ar nesigailite, kad ji, palyginti, gana vėlai išėjo? Anksčiau tokiai knygai būtų buvęs didesnis skaitytojo dėmesys?

— Taip. Juo arčiau buvusių įvykių, juo ji aktualesnė. Bet tokie pergyvenimai greitu laiku neįmanoma apipavidalinti. Reikia perspektyvos, kad nepaskęstum atskiruose įvykiuose. Reikia laiko, kad pats pamatytum visumą. Atsiminimų vertė nukenčia dėl skubos juos skelbti. Dėl to nesigailiu pavėlavęs, o gailiuosi - dar pasiskubinęs. Juk rašoma ne aktualijai, o istorijai.

— Kaip šiandien Jums atrodo visos kaceto kančios?

— Kaip klaikus sapnas. Netikėčiau, kad taip galėjo būti, jeigu taip iš tikro nebūtų buvę. Bet tai, kas buvo — bent man atrodo — buvo reikalinga. Kiekviena kančia yra mokykla. Man kacetas davė daug. Manau, taip galvoja daugelis mano draugų.

— Ar didelis procentas draugų jaučiasi palaužti fižiškai ir dvasiškai?

— Fiziškai palaužtų yra. Turiu galvoj ypač inž. Pilypą Narutį - vieną jauniausių draugų, kuris antri metai kankinasi su džiova. Jei ne kacetas, jis visą gyvenimą nebūtų žinojęs, turbūt, kas yra liga - toks tvirtas buvo. Kiti yra stipriau ar silpniau sukrėsti. Bet dvasiškai visi pakėlę galvas. Net Narutis jos nenuleidžia. Visi - visuomenės rūpesčių vaikai: ką nors naudingo, pozityvaus dirba.

— Ko norėtumėte iš Jūsų knygos skaitytojų?

— Kad jie manęs nebartų už "žiaurumą", už nemigo naktis, įvarytą baimę, laiko gaišinimą. Nenorėčiau, kad knyga būtų laistoma ašaromis, kaip ne vienas prisipažino. Bet jeigu jos nuoširdžiai byra - dėkoju visų kančios brolių vardu. Ta proga dėkoju visiems, kurie savo pergyvenimų dalimi, pastabomis ir pataisomis prisidėjo, kad šie kacetiniai užrašai išėjo ryškesni (anaiptol nepakankamai ryškūs pavaizduoti pačiai tikrovei!).

Prof. kun. Stsys Yla susitinka laisvame pasauly su asmenimis, su kuriais jam teko kartu būti nacių koncentracijos stovykloje: 1) Su dr. Antanu Starkumi Brooklyne;) Su Jonu Čuberkiu, kuris būdamas koncentracijos stovykloje sakė: "Jei kada vesiu, tai tu, kun. Stasy, turėsi man ir nežinomajai sumainyti žiedus; čia matyti J. Čiuberkis su savo nežinomąja Regina Stankūnaite po žiedų sumanymo Reutlingene, Vokietijoj; 3) Su dr. Antanu Kuču, dabar Scrantono, Pa., universiteto profesorium ir 4) Su Vytautu Meilu bei jo žmona ir dukrele Toronte. Skaitydami kun. St. Ylos knygą "Žmonės ir žvėrys" rasite, kaip šie ir kiti lietuviai kentėjo nacių koncentracijos stovykloje

Pictures in this series show the Rev. S. Yla with his friends, former inmates along with himself in Nazi concentration camps during the war, now reunited in America.

Waterbury, Conn., lietuvių šalpos klubo paketai lietuviams Europoje. / Packages for Lithuanian relief abroad. Collection was made on Feb. 16th, Lithuania's Independence Day, Waterbury, Conn.

LIETUVIAI TEBEKOVOJA

(Atkelta iš 4 psl.)

jų atrodo, kad be pagalbos esančių Lietuvos žmonių vargas didėja. Nesibaigianti kova tarp valdančios mažumos ir pavergtos daugumos tęsiasi. Didelis skaičius lietuvių yra deportuotas į kitas Sovietų Sąjungos dalis. Krašto kolonizacija rusais ir mongolais, ištikimais Sovietų Sąjungai, atrodo, vyksta be pertraukos. Krašto valdžia visiškai padaryta priklausoma nuo Maskvos. Kolektivizacija ir komunizacija, atrodo, yra baigta, ir vergų darbo parinkimas, dabar yra pradėtas. Religinė ir politinė laisvė griežtai suvaržyta iš valdančios mažumos pusės. Bažnyčia, kaip socialinė jėga krašto gyvenime, labai apribota. Nuo 1950 m. apie 600.000 lietuvių deportuota į vergų darbo stovyklas Sovietų Sąjungos azijatinėse srityse.

Nežiūrint šios tyroniškos priespaudos, lietuviai patriotai tebeveda pogrindžio pasipriešinimą. Jie stengiasi išlaikyti savo tautinę individualybę nežiūrint brutalių pastangų ją panaikinti. Geras yra dalykas, kad šio krašto valdžia niekada nepripažino Lietuvos aneksijos iš Sovietų Sąjungos pusės ir tebepalaiko diplomatinį Lietuvos teisėtos vyriausybės pripažinimą. Tai yra aiškus įrodymas mūsų tikėjimo, kad vieną vasario 16-sios dieną Lietuviai vėl švęs savo nepriklausomybės dieną pilnoje laisvėje ir taikoje.

(Kalba pasakyta Kongrese ir įtraukta į Congressional Records.)

* * *

Mūsų Tėvynė Lietuva tebekenčia žiauriausią priespaudą, kuri pasaulio istorijoj neturi sau lygaus pavyzdžio. Sulaužę tarptautines sutartis, pamynę po kojomis visus žmoniškumo dėsnius, žudymais ir masinėmis gyventojų deportacijomis bolševikai naikina lietuvių tautą. Arti ketvirtadalio mūsų brolių bolševikai yra išžudę ir ištrėmę į Sibiro vergų stovyklas.... Tokio mūsų tautos naikinimo akivaizdoje, visos mūsų pastangos turi būti suburtos ir nukreiptos į Lietuvos laisvinimo pagreitinimą ir mūsų brolių gelbėjimą.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA

TAUTIETI, ATMINK, KAD B A L F LAUKIA TAVO AUKOS

BALF Los Angeles skyrius

Prof. dr. J. Meškauskas skaito paskaitą per Lietuvos Universiteto sukakties minėjimą Chicagoj. / Prof. J. Meškauskas, prominent in Lithuanian affairs, delivers an address marking the founding of the University of Lithuania; observance occured in Chicago.
A. Gulbinsko foto

LAISVĖ

STEPAS ZOBARSKAS

IV

Daktaras buvo vienintelis žmogus šiame miestelyje, kuris stengėsi Dagiams padėti. Šluostydamas nosinaite akinius, jis klausėsi Dagio pasakojimo, tuo tarpu jo žmona, sėdėdama prie lango, nuolat kartojo: - Tai baisu, baisu!

— Ar jūs pusryčiavot? — staiga ji paklausė.

— Mes ir užmiršom apie valgymą, — atsakė Dagienė. — Bet ir nenorim.

— Valgyti būtinai reikia, — tarė ji, pakildama nuo sofos ir eidama į virtuvę.

Tuo tarpu kai ponia Borg ruošė pietus, Dagys paprašė daktarą užeiti į jo kabinetą privačiam pasikalbėjimui.

— Aš gerai žinau, kad jūs esate man kaip brolis, — kalbėjo Dagys, — taip pat žinau, kad mano prašymas gal bus kiek neįprastas. Bet tikiu, jog mane teisingai suprasite ir neatsisakysite pagelbėti.

— Prašyk, brolau, ko tik nori. Jei tik galėsiu, pagelbėsiu, — padrąsino dr. Borg.

— Esame griežtai nusprendę bolševikams gyvi nepasiduoti, — kalbėjo Dagys ramiu balsu. Jo akys žvalgėsi po vaistų bonkas, sustatytas spintoje ir ant lentynų. — Aš vis dar turiu vilties, kad viskas gerai baigsis, bet jeigu jau tikrai nebūtų kito kelio... paskutinę valandą... Jūs suprantate, ką aš turiu galvoje.

— Ne, nesuprantu, — atsakė dr. Borg.

— Aš norėjau pasakyti, kad tam tikrais atvejais gydytojo etika neturėtų drausti pavartoti nuodus... Labai nepaprastais atvejais.

— Kvailystė! — sušuko daktaras, padėdamas ranką ant Dagio peties. — Joks daktaras negali duoti nuodų tokiam tikslui.

— Bet jeigu tatai reikalinga kančioms sumažinti?

— Vistiek negalima. Niekas neturi teisės...

— Ach, daktare, ar mažai matėme žmogžudysčių šio karo metu? Visas pasaulis užmiršo teisę ir etiką, kodėl jūs gi turėtumėte tai prisiminti?

— Nekalbėkime apie tai.

— Galite būti tikras, daktare, kad mes nesižudysime, — Dagys stengėsi pasakyti šiuos žodžius juokaudamas, — Aš tik norėčiau turėti kelias tabletes tam atvejui, kada nebelieka kitos išeities... Juk ir lakūnas, pasiimdamas parašiutą, nesiruošia padegti ore lėktuvą. Jis pasiima parašiutą tik dėl atsargos.

— Gyvenime visada atsiranda išeitis, — atsakė griežtai daktaras Borg, eidamas prie durų. Eime valgyti.

Dagys dar norėjo kalbėti, bet daktaras suėmė jį už pečių ir jėga įstūmė į virtuvę.

— Jūs čia valgykit, — tarė daktaras, — o aš eisiu pažiūrėti, ar dar negrįžo komendantas.

Daktarui išėjus, ponia Borg užleido langų užuolaidas, kad kartais nepamatytų kas iš lauko. Nei Dagys nei jo žmona negalėjo valgyti. Kąsniai springo burnoje. Net mergaitė, kuri su nuostabiu kantrumu stebėjo susirūpinusius tėvų veidus, tegalėjo išgerti pieno stiklinę.

— Klausykit, — tarė daktarienė, atsisėdusi šalia Dagienės, — aš tikiu, kad jums nereikės važiuoti. Bet jeigu kartais taip reikėtų, aš pasiliksiu pas save jūsų

Prof. P. Jonikas skaito paskaitą atidarant Lituanistikos Institutą Chicagoje. / Prof. P. Jonikas speaks at the dedication of the Institute of Lithuanistics in Chicago
A. Gulbinsko foto

Aktyvieji lituanistikos instituto steigimo propaguotojai Chicagoje. / Organizers-propagators of the Institute of Lithuanistics, Chicago, Ill.
A. Gulbinsko foto

dukrelę ir... patikėkit man, auginsiu kaip tikrą savo vaiką...

Jos akyse žibėjo ašara. Dagienė susiėmė rankomis veidą ir prisiglaudė prie vyro peties. Staiga Dagių mergytė pašoko nuo kėdės ir pribėgo prie tėvo, apsikabino abiem rankom ir sušuko:

— Ne, aš čia nepasiliksiu! Aš eisiu su jumis.

— Mes tavęs nepaliksim vienos, vaikeli! — tarė Dagys tvirtu, įtikinančiu balsu. — Visur ir visada keliausim drauge, nežiūrint kas ir kur mus lauktų.

Gerai žinojo Dagys, kad tie jo norai nueitų vėjais, jeigu jie patektų sovietams. Jie išskirtų juos, kaip išskyrė tūkstančius kitų šeimų, vežamų į Sibirą. Bet tą momentą visa Dagio valia ir visas jo gyvenimas buvo sutelktas į tuos žodžius. Jų poveikis buvo toks stiprus, kad mergaitė priglūdo prie jo krūtinės, ir Dagys juto, kaip jos širdelė smagiau pradėjo plakti. Tėvo glėbyje mergaitė jautėsi esanti saugi. Net pats Dagys pajuto keistą stiprybės jausmą, kuris jau buvo bepradedąs jį apleisti. Fatališkas tikėjimas, kad visur viskas turi gerai baigtis, vėl staiga užvaldė jo širdį.

— Aš vis dar netikiu, kad amerikiečiai mus išduotų, — tarė jis tvirtu balsu.

— Ir aš netikiu, — pritarė daktaro žmona.

Dagys priėjo prie lango ir praskleidė užuolaidą. Eilė kariškų vežimų stovėjo miestelio aikštėje. Užsimetę ryšulius ant pečių, vyrai, moterys ir vaikai artinosi vienas paskui kitą prie vežimų, ir jų eisena atrodė kaip gedulinga laidotuvių procesija. "Tai žmonės, bėgę nuo Stalino budelių, kurie tikėjosi surasti prieglobstį kultūringoje Europoje", ironiškai pagalvojo Dagys. Štai ir jo pažįstamas totorius su šeima. Jie eina viduryje austrų policininkų. Priėję prie mašinos, valandėlę su-

Garbės prezidiumas minint Lietuvos Universiteto įsteigimo sukaktį Chicagoje, Ill. / Honorary presidium at commemoration of the founding of the University of Lithuania. A. Gulbinsko foto

Lietuvos Universiteto įsteigimo sukakties minėjimo Chicagoje dalyviai giedant "Gaudeamus igitur" / The audience at the Lithuanian University commemoration in Chicago, Ill. A. Gulbinsko foto

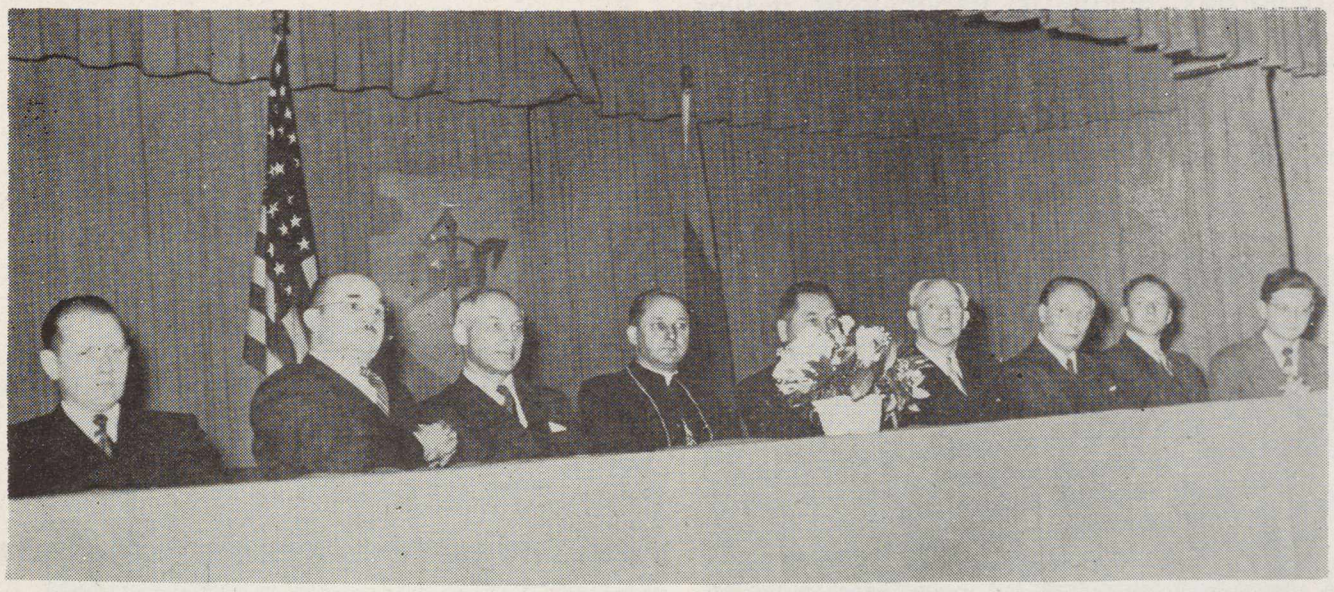

Chicagos ateitininkų suruošto Vasario 16-sios minėjimo garbės prezidiumas. / Honorary presidium at Lithuanian Independence Day meeting, organized by the Ateitininkai, Chicago, Ill. A. Gulbinsko foto

Dalyviai koncerto, suruošto Chicagos ateitininkų minint Vasario 16-sios sukaktį. / Scene of audience at Ateitininka Lithuanian Independence Day observance in Chicago, Ill. A. Gulbinsko foto

SKAITYKITE

TĖVIŠKĖS ŽIBURIUS

viso pasaulio lietuvių tarpe populiarų savaitraštį. Jame atsispindi ne tik Kanados, bet ir viso pasaulio lietuvių gyvenimas.

Prenumeratos kaina:
USA ir Kanadoje - $4. — Kitur - $4.50
Pusmečiui visur - $2.50
Kiekvienam metiniui skaitytojui duodam priedo gražų kišeninį kalendorių.
Atsiuntusiam adresą, siunčiame keletą egz. susipažinimui.

"TĖVIŠKĖS ŽIBURIAI"
941 Dundas St. W.
Toronto, Ont., Canada

Bogotos (Kolumbija) lietuvių choras su vedėja D. Vasiliauskiene-Liaugminaite ir kun. B. Jurkšu. / Lithuanian choir in Bogota, Columbia.

stojo, apsidairė aplinkui, lyg laukdami, ar nepamatys stebūklo, galinčio juos išgelbėti, paskui dar žemiau nulenkė galvas ir pradėjo kopti į vežimą. Kažkas užgrojo armonika sovietišką dainą. Dagys žiūrėjo į amerikiečių kareivius, vaikščiojančius aplinkui vežimus, ir galvojo: "Ar tie vyrai nujaučia, kur jų mašinos išveš tuos žmones?"

Pasigirdo internacionalas. Keli vyrai, sustoję ant vežimo viršaus, iškėlė sugniaužtus kumščius. "Jie būtų giedoję kitas giesmes, jeigu nebūtų vežami ten, kur nebėra jokio išsigelbėjimo", mąstė Dagys. Jo akys tebesekė žilaplaukį senelį nuo Krymo, kuris sulinko vežime kaip palaužtas medis ir nebepakėlė galvos net ir tada, kai sunkvežimis pasijudino kelionei į prapultį.

— Jie ir raudoną vėliavą iškėlė! — sušuko daktaras, įeidamas vidun.

Taip, pirmame vežime pasirodė raudonas skuduras — kraujo ir gėdos ženklas.

— Jie grąso mūsų miesteliui, — tarė daktarienė, baimingai žiūrėdama į iškeltus kumščius.

— Tai bolševikiškas iki pasimatymo, — atsakė Dagys.

— Apsaugok, Viešpatie! — sušuko daktarienė, skubiai užleisdama užuolaidą.

— Gerai, kad nebuvot namie, — kalbėjo daktaras. — Policija vėl buvo atėjusi jūsų jieškoti. Vargšą totorių prievarta atvarė į aikštę. "Geriau nušaukit mane vietoj," prašė jis, bet policija į nieką nekreipia dėmesio. Ji vykdo tai, kas vyresniųjų įsakyta.

— Kas bus su mumis? — prašneko Dagienė.

— Kadangi sunkvežimiai jau išvažiavo, tai turėsime daugiau laiko pagalvoti, — atsakė daktaras. — O štai ir komendanto mašina jau suka į kiemą.

Dagiai pakilo eiti.

— Aš jus palydėsiu, — pasisiūlė daktaras, — kad kartais austrų policija jūsų nesu mtų pakeliui. Man su jais būtų lengviau susikalbėti negu jums.

V

Komendantas buvo nedidelio ūgio, bet tvirtas, petingas vyras. Jo plaukai juodi, garbanuoti, nosis didelė, žemyn knerpta, akys tamsios, giliai įsiskverbiančios.

— Vadinasi, jūs nenorite grįžti į Lietuvą, — tarė jis, išklausęs Dagio kalbos.

— Jie sakosi nenorį, kad jų kaulus sugraužtų Sibiro meškos, — juokaudamas įsiterpė seržantas.

— Ar galėtų rusai būti tokie blogi žmonės?

— Aš nesakau, kad rusų tauta bloga, — kalbėjo Dagys. — Aš kalbu apie bolševikus, kurie baigia užplūsti Europą kaip maras.

— Ką jūs veikėte Vokietijoj karo metu — klausė komendantas.

— Dirbome fabrike.

— Jie kalė ginklus amerikiečių kariams žudyti, — pridėjo seržantas.

(Perkelta į 14 psl.)

Lietuviai menininkai Toronte, Kanada: K. Orentas, S. Solom, P. Radzevičiutė ir B. Marijošius. / Vocal and instrumental artist in Toronto, Canada

" Nepirk katino maiše " —
sako senas lietuvių priežodis.

NESKAITYK LAIKRAŠČIO,
NEPAŽINĘS JO.

DARBININKAS

siunčiamas dvi savaites nemokamai susipažinti

Visiems 1952 metams tik 2 dol.

Ypatinga nuolaida naujai užsisakiusiems Velykų proga

Prašykite siųsti "Darbininką" susipažinti:

"DARBININKAS"
680 Bushw'ck Ave.
Brooklyn 21, N. Y.

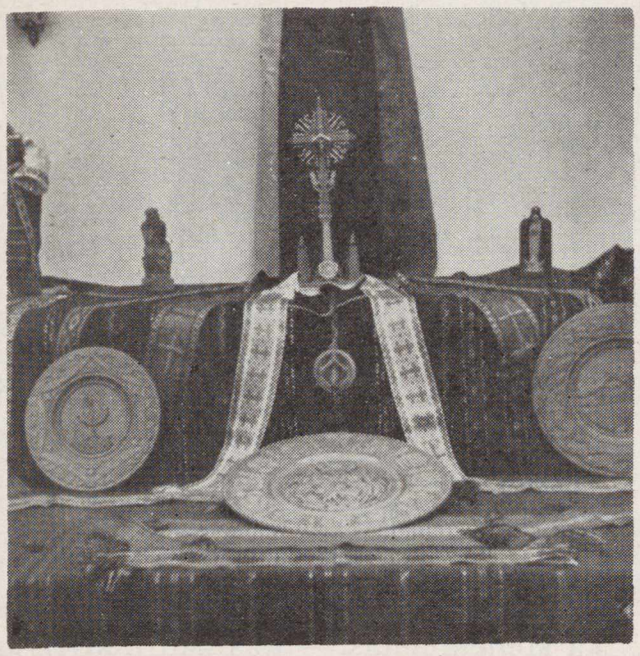

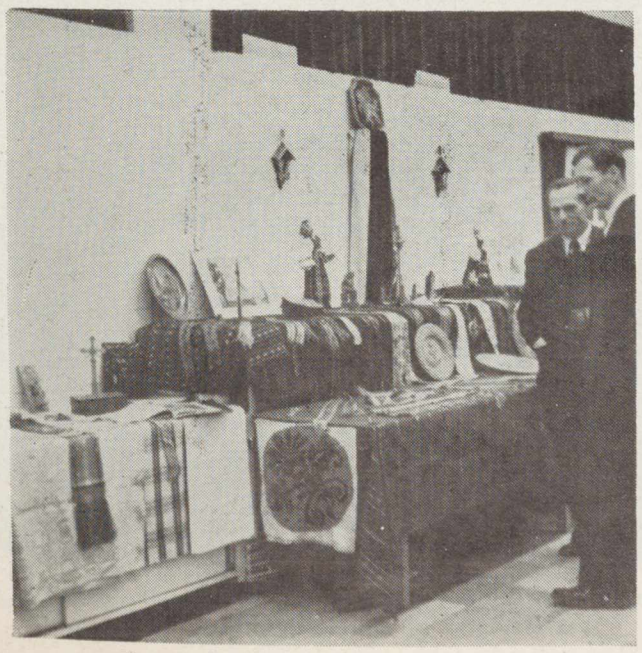

LIETUVIŲ MENO PARODA VOKIETIJOJE

Pasilikę Vokietijoj lietuviai nekartą yra gražiai pasirodę savo parengimais. Praeitų metų pabaigoj Darmstadte jie buvo suruošę lietuvių tautodailės parodą, kuria jie gražiai užsirekomendavo. Be lietuvių parodoj taip pat dalyvavo pabėgėliai iš Vengrijos, Sudetų krašto, Lenkijos ir kitų kraštų anapus geležinės uždangos. Tačiau lietuvių skyrius savo meniškumu iš visų išsiskyrė ir daugiausia atkreipė lankytojų dėmesi. Čia buvo išdėstyti lietuvių tautiniai audiniai, lininės staltiesės, juostos, kryžiai, lėkštės, lėlės, toliau tremty leista lietuvių spauda, o ant sienų kabojo dail. J. Kaminsko paveikslai, vaizduoją lietuviškas pirkias, pakrypsius kryžius, pakelės berželius, Lietuvos laukus. Ryšys tarp paveikslų ant sienų ir išdėstytų rankdarbių ant stalų buvo pastebėtas parodos lankytojų ir vienas tarė:

— Tik tokiam svajingam krašte gali gimti tokie sudvasinti kūriniai, kurių niekur kitur neteko matyti.

Lietuvių lankytojų beveik nebuvo. Daugiausia atsilankė vietiniai bei pabėgėliai vokiečiai ir amerikonai kariai su šeimomis.

Buvo įdomių pašnekesių parodos lankytojų tarpe. Viena vokietė sako:

— Mano motina yra lietuvė iš Rytprūsių; ji ilgisi gimtinės, ir aš norėčiau jai nupirkti bent šitą juostą.

Toliau ji ima aiškinti vokietėms apie lietuviško meno ypatybes, ir staiga viena jų šypteli kitai ir lietuviškai klausia aiškintojo, bet būdinga klaipėdietiška tarena:

— O Centropienas ar dar yra Klaipėdoj?

— Iš kur jūs tokia? — klausia sumišęs aiškintojas.

— O gi iš Klaipėdos. Tarnavom pašte, išmokom lietuviškai, o paskui, karo metu, vėl dirbom Šiaulių ir Tauragės pašte.

— Kai bus galima, tuoj važiuosim į Lietuvą; niekur nėra tokio Centrapieno ir Maisto, koks Lietuvoj buvo, — priduria kita.

Pasipasakoja moterys savo pabėgėliškus vargus, su ašarom prisimena tuos laikus Lietuvoj, kada viskas buvo pigu ir ramu gyventi. Paskui abi pasitaria, paskaičiuoja pinigus savo plonose piniginėse, vėl pasitaria ir nedrąsiai paprašo parduoti knygoms juosteles — pigiausius iš parduodamų eksponatų. Čia pa lėtį išgelbėjo čia pat buvęs dail. Kaminskas, padovanodamas joms po gražią, jo žmonos išaustą, juostą.

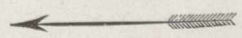

Skiltis vaizdų iš lietuvių dailės parodos Darmstadte, Vokietijoj: 1) centrinė parodos dalis, 2) P. Kačinsko išpjaustyta lėkštė, 3) lankytojai apžiūri parodą ir 4) dail. J. Kaminskas su kun. Liubinu parodoj. / Pictures show a Lithuanian handicraft exhibit in Darmstadt, Germany.

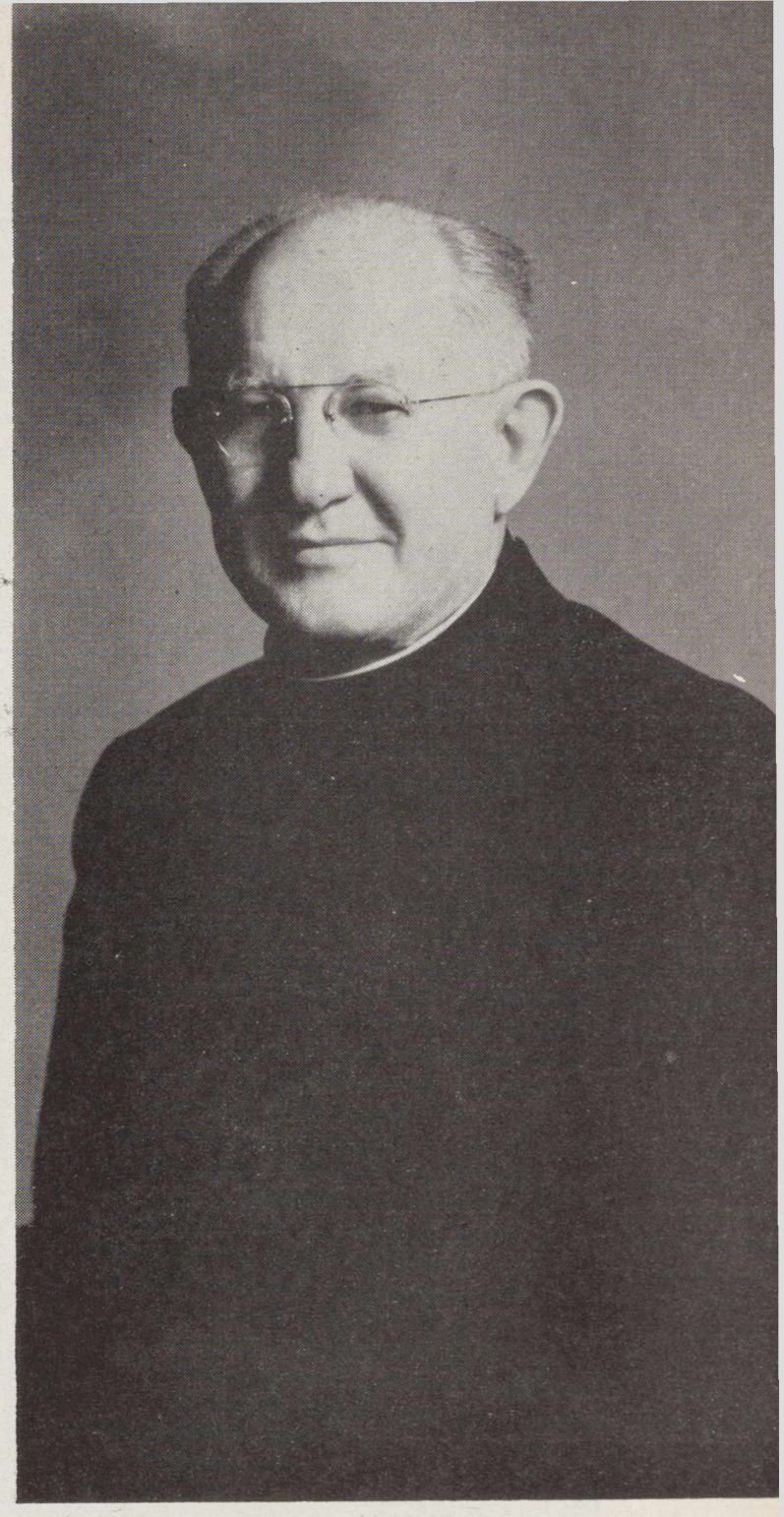

Kun. Jonas Bakšys, Rochesterio, N. Y. lietuvių šv. Jurgio parapijos klebonas, šiais metais švenčiąs 60 metų amžiaus sukaktuves. Amerikon jis atvyko 1913 m., kunigu įšventinamas 1920 m. ir po to 7 metus vikarauja Waterbury, Mass., ir 3 metus Hartforde. Nuo 1930 metų klebonas Rochestery. Jis yra sudaręs tremtiniams apie 500 darbo ir buto garantijų.

The Rev. J. Bakšys, who observes his 60th birthday this year, Rochester, N. Y.

Vienas pagyvenęs vokietis, išklausęs paaiškinimus, laužyta kalba pasako kelis žodžius lietuviškai ir papasakoja, kad jis visą laiką gyveno Tilžėje, bet Lietuvoj nėra buvęs, tik jo žmona nueidavo per tiltą į Panemunę produktų pirkti; jam, kaip valdininkui, buvo nepatogu. Toliau, žiūrėdamas į eksponatus, jis sako:

— Be reikalo su jumis pykomės. Tokius rankdarbius pagaminę žmonės yra sielos žmonės ir negali būti tokie, kaip juos propaganda pavaizduodavo - tais "Schameit". Ateity to nebus, — ir tvirtai paspaudžia ranką atsisveikindamas.

Buvo į parodą atsilankę keli pirmojo bei antrojo karo dalyviai, ilgesnį laiką praleidę Lietuvoj; vienas net komendantu buvęs. Du buvę Lietuvoj belaisvais labai šiltai atsiliepia apie lietuvius: — tik dėka lietuvių jie išliko gyvi. Popiet jie atsiveda savo namiškius ir patys aiškina jiems eksponatus, kartais net karščiau, negu Tėvo Bernatonio pastatyti oficialūs aiškintojai.

Taip, menas galingas ir stebuklingas.

M. B.

Prelatas Kazimieras Urbanavičius - Jonas Kmitas, žinomas Amerikos lietuvių rašytojas, miręs So. Bostone kovo 1 d. / The late Monsignor K. Urbanavičius (literary pseudonym: Jonas Kmitas). He was a staunch Lithuanian patriot and priest and a writer of many works. He died this year in So. Boston, Mass.

Pasaulio lietuvių karių mėnesinis iliustruotas žurnalas

KARYS

prieš metus atgaivintas JAV-se, sparčiai plinta visame laisvajame pasaulyje. Glaudžiais dvasiniais ryšiais jis jungia visus lietuvius, visus mūsų karius. Žurnale bendradarbiauja gausus būrys žymių autorių, jame rašo mūsų vyrai iš JAV armijos, iš viso pasaulio. Reformuotas KARYS išeina gražaus formato, gausiai iliustruotas, gerame popieriuje. Kas kartą susipažino su šiuo žurnalu, tas jau niekad nebesiskiria su juo. METINĖ PRENUMERATA - $4, pusmečiui - $2.50.

TUOJAU RAŠYKITE
redakcijai:
KARYS, 156 Steamboat Rd.,
Great Neck, N. Y.,
arba administracijai
680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y.

LAISVĖ

(Atkelta iš 12 psl.)

— Galėjo būti ir taip, — ramiai atsakė Dagys. — Mes negalėjome pasirinkti darbo. Dirbome tai, ką mus vertė dirbti.

— Kodėl nepabėgot į kitą kraštą?

— Pažiūrėkit, prašau, į žemėlapį ir įsitikinsit, kad kito kelio nebuvo. Mes neturėjome laivų Švedijai pasiekti. O be to...

Komendantas klausiamai pakėlė akis.

— O be to, mes tikėjome, kad jūs, amerikiečiai, ateisit į Vokietiją ir mus išvaduosit.

— Dabar visi taip sako, — numojo ranka komendantas. — Kas gali įrodyti, kad jūs nebuvote naciai?

— Mes — naciai?!

Dagį apėmė piktas juokas.

— Parodykit savo pasą ir darbo knygutę, — įsakė komendantas.

Dagio ir Dagienės svetimšalio pasuose buvo aiškiai parašyta, kad jie neturi teisės, be specialaus leidimo, išvažiuoti iš tos apskrities, kurioje buvo jų darbovietė. Komendantas pavartė dokumentus ir, nerasdamas nieko įtartino, grąžino atgal.

Valandėlę komendantūroje buvo tylu.

— Jeigu tikėtumėt manim, — prašneko daktaras Borg, — aš galėčiau paliudyti, kad tie žmonės nekentė nacių lygiai tiek pat, kaip ir bolševikų. Ir jie tikrai laukė jūsų ateinant.

Komendanto akys nukrypo į Dagienę ir jos dukterį, kurių veiduose buvo pilna baimės. Paskui tarė:

— Oką veiksite čia pasilikę? Austrija pati sau neturi pakankamai darbo.

— Mes čia nepasiliksime, — tvirtu balsu atsakė Dagys, — mes jieškosime kito krašto duonai užsidirbti.

— Mūsų svajonė patekti į Ameriką, — tarė Dagienė.

— Amerika! — komendantas nusijuokė. — Pusė pasaulio norėtų patekti į Ameriką. Aukso kasyklos ir Amerikoje seniai išseko. Būtų daug geriau, jeigu važiuotumet į Lietuvą. Po karo reikės visokių žmonių. Ten gautumėt geras tarnybas. Jūs, Dagy,

Prel. K. Urbanavičiaus laidotuvės So. Boston, Mass. / The funeral of Monsignor K. Urbanavičius, So. Boston

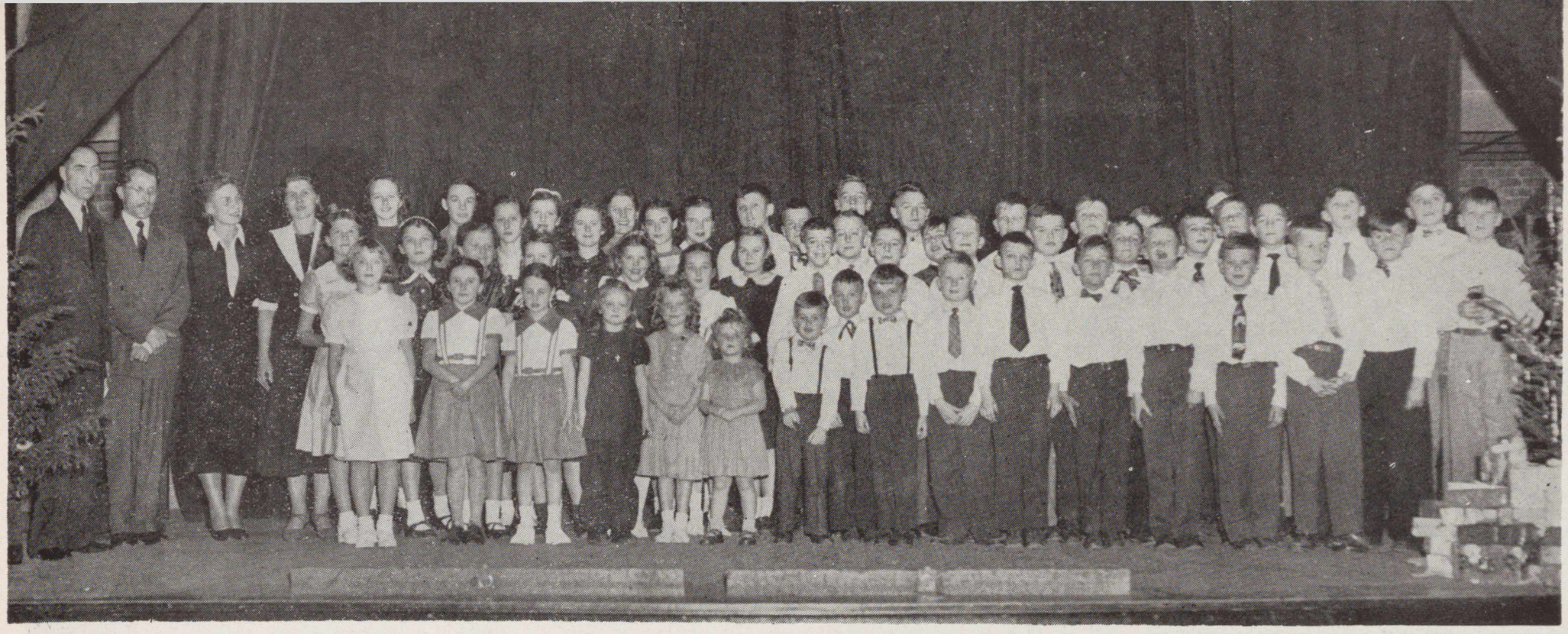

Waterbury, Conn., lituanistikos kursų mokiniai su mokytojais. / Lithuanian teachers and pupils in Waterbury, Con. Photo by Frank Vairo

galėtumėt tapyti paveikslus, jūsų žmona dirbti ofise. O ką jūs veiktumėt kitur? Net Amerikoje, jeigu kada nors pavyktų ten nukeliauti, turėtumėt labai sunkiai dirbti fizinį darbą.

– Darbo mes nebijome, svarbiausias dalykas - laisvė. Jūs to negalite suprasti, bet mes, kurie pagyvenome vergijoje, žinome, ką ji reiškia.

Komendantas vėl nutilo. Jis išsiėmė kažkokią knygą ir ėmė vartyti, paskui pažvelgė į laikrodį: jau buvo vakarienės metas.

– Kagi, jei jau taip nenorite grįžti į savo kraštą, pasilikit čia. Generolas Eisenhower yra įsakęs sugrąžinti visus Sovietų Sąjungos piliečius, bet jūsų klausimas tuo tarpu tebėra neaiškus. Eikit namo ir ramiai laukit tolimesnio amerikiečių karinės valdžios patvarkymo.

Dagio veidas vėl nušvito.

– Ar austrų policija mūsų nesuims? – nedrąsiai paklausė Dagienė.

– Kol kas aš čia esu ponas, – tarė komendantas atsistodamas. – Jeigu jie vėl ateitų, spirkit va taip į klyną.

Ir jis švystelėjo dešine koja į viršų.

– O kaip bus su maisto kortelėmis, – vėl klausė Dagienė.

– O yes, su maisto kortelėmis. Bill, patelefonuok burmistrui ir pasakyk, kad Mr., Mrs. ir Miss Dagiams grąžintų maisto korteles.

– Bet jau vėlu. Burmistro ofisas jau uždarytas, – atsakė seržantas.

– Jei taip, tai neužmiršk rytoj. Good luck. – komendantas ištiesė daktarui ir Dagiui ranką, – tikiu, kad viskas laimingai baigsis.

– Ačiū jums kuo nuoširdžiausiai, – tarė Dagienė, ir visi keturi išėjo iš komendantūros.

– Dabar pati įsitikinai, kad amerikiečiai vis dėlto tai ne bolševikai, su jais galima susikalbėti, – prašneko Dagys žmonai.

Rūta nieko neatsakė, tik linksmai nusišypsojo ir suspaudė jo ranką.

– Tikiu, kad dabar jau galėsite valgyti, – tarė daktaras, taigi, eime tiesiai pas mus.

– Ką čia valgyti! – sušuko Dagys. – Linksma man, kad vis dėl to atsiranda pasaulyje žmonių, kurie supranta, kas yra laisvė.

Chicagos lietuvių šv. Kryžiaus parapijos mokyklos viena klasė pamokų metu. / Pupils of Holy Cross Parish School, Chicago, Ill. Bal. Brazdžionio foto

Chicagos lietuvių šv. Kryžiaus parapijos mokyklos 7-8 sk. mokinės, suvaidinusios "Jis praeis". Sėdi: Lyda Kybartaitė, Elena Stonytė, Joana Vaitkutė, Rūta Krivickaitė; stovi: Marija Meškauskaitė, Laima Zabulaitė, Gražina Sabaliūnaitė ir Ona Brinaitė. / Student players of Holy Cross Parish school, Chicago, Ill. Bal. Brazdžionio foto

Balys Brazdžionis, "Lietuvių Dienų" platinimo vajaus laimėtojas Chicago, Ill., suradęs 175 naujus skaitytojus. / B. Brazdžionis, "Lithuanian Days" business representative in Chicago, who collected about 175 new subscribers.

LD PLATINIMO VAJAUS RESULTATAI

Balandžio 1 d. baigėsi pirmasis "Lietuvių Dienų" platinimo vajus. Vajus buvo sekmingas. Daugiausia LD išplatino *Balys Brazdžionis*, 4416 So. Hermitage Ave. Chicago, surinkęs 175 prenumeratorius. Antrą vietą užima *Vytautas Aušrotas*, 263 Havelock St., Toronto, Canada, išplatinęs 50 egz. Trečia vieta tenka *Kostui Bružui*, 10624 S. Edbrooke Ave., Chicago, surinkęs 25 naujas prenumeratas.

Čia tenka paminėti du sekmingus platintojus, kurie vajaus konkurse nedalyvavo ,bet nuoširdžiai platino LD-nas - tai yra kun. A. Sabaliauskas, Venecuela, išplatinęs 75 egz., ir M. Laupinaitis, Sao Paulo, Brazilija, surinkęs 50 LD prenumeratorių.

Platinimo vajuje dalyvavo ir surado daugiau 10-ties naujų prenumeratorių šie LD atstovai:

Alb. Gražulis, Worcester, Mass.

K. Čiočys, Providence, R. I.

A. Laukaitis, Indiana Harbor, Ind.

K. Keblinskienė, Brockton, Mass.

P. Kudulis, Elizabeth, N. J.

B. Polikaitis, Detroit, Mich.

A. Paliulis, Waterbury, Conn.

V. Rocevičius, Cleveland, Ohio

A. Vaitkus, St. Louis, Ill.

Kun. A. Tamolunas, Miami, Fla.

L. Valiukas, Dayton, Ohio.

Visiems už nuoširdžią talką esame labai dėkingi.

Administracija

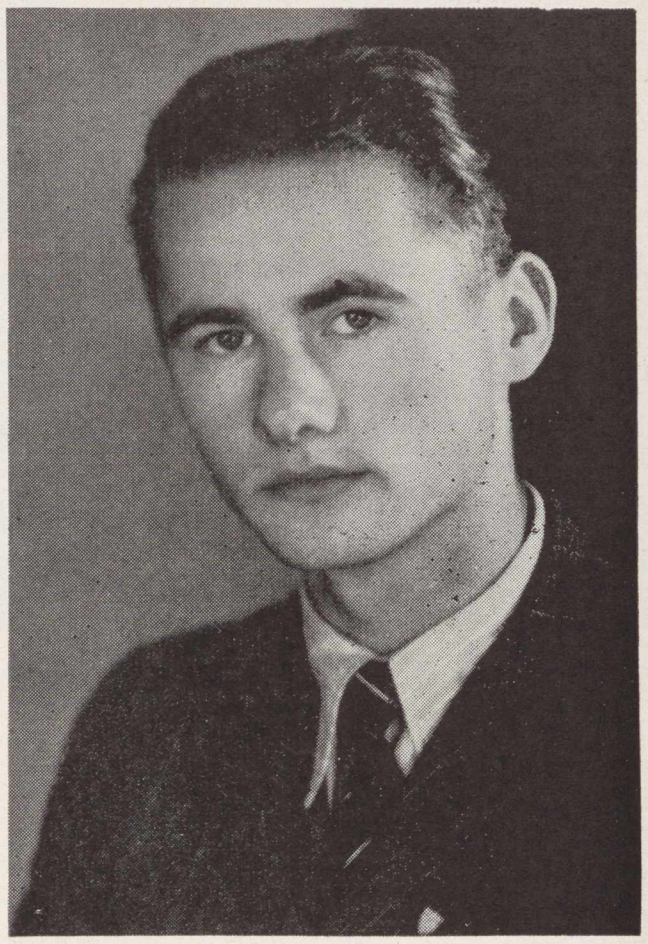

Vyt. Aušrotas, Toronto, Kanada, laimėjęs antrą vietą "Lietuvių Dienų" platinimo vajuje. / V. Aušrotas, L.D. business representative in Toronto, Canada.

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— Petronėlė Urba ir Mrs. L. Rupp (Urbaitė), North Hollywood, Calif., balandžio 7 d. išskrido į Chicago praleisti Velykų šventes pas prel. Urbą.

— Kun. L. Jankus, Santa Barabara, Calif., balandžio 5-7 dd. vedė rekolekcijas Los Angeles lietuvių bažnyčioje.

— Theodora ir Julius Kuzas, Chicago, Ill., mėsos urmo prekybininkas, atostogas praleido Kalifornijoj. Viešėjo pas Antaną ir Rozaliją Janušauskus, F. Speecher ir kitus draugus; taip pat aplankė Mexico ir žymesnes Kalifonijos vietas.

— Dail. P. Puzinas, LD redaktorius, Velykų šventėms išskrido į Honolulu, Hawaii, kur jo žmona dirba

— Kun. V. Pavalkis, G. Zaborskienė, Kaminskas, S. Rusteika ir J. Kaze sudaro naują BALF valdybą San Francisco mieste, Calif.

Muskegon, Mich., lietuvių klubo steigimo komitetas: Jonas Matačiūnas, Petras Grušeckas, kun. J. Tamulis, Kazimieras Virkutis ir Juozas Radišauskas. / Founders of a new Lithuanian club, Muskegon, Mich.

NAUJOS KNYGOS

Vaclovas Biržiška, VYSKUPO MOTIEJAUS VALANČIAUS BIOGRAFINIAI BRUOŽAI, Aidų leidinys, 1952 m. Brookyn, 100 psl.

Vytė Nemunėlis, PIETŲ VĖJELIS, Jaunimo Skaitymai. P. Osmolskio piešiniai. 24 psl. Gaunama: B. Brazdžionis, 189 F Street, So. Boston, Mass.

V. Gutauskas, S. J., KAS ŽIŪRI IR NEMATO? Religiniai pašnekesiai Nr. 1. TT. Jėzuitų leidinys, Chicago 1952 m., 94 psl. Kaina 1 dol.

HAUFO PASAKOS. KARAVANAS, 3-čias leidimas. Nemunas, Chicago, 114 psl. Kaina 1,50 dol. Gaunama: Nemunas, Lithuanian Bookstore, 3143 S. Halsted St., Chicago 8, Ill.

Kazys Boruta, BALTARAGIO MALŪNAS, Antras leidimas. Išleido Knygų Leidykla Terra, 748 West 33rd St., Chicago 16, Ill. 256 psl.

GABIJA, Literatūros žurnalas, Nr. 2, 1952

Lux Christi, biuletenis kunigams, Nr. 2, 1952 m.

CHICAGOJ LD GAUNAMOS

Edv. Dambrauskas
4501 S. Talman Ave.

J. Karvelis
4434 S. Fairfield

Lietuvių Spaudos Centras
6755 S. Western

V. Sakalauskas
2011 W. 44th St.

Ant. Valavičius
5827 S. Claremont

K. Bružas
10624 S. Edbrooke

Stanley Metriks Farm Store
47th 1804th Town of Lake

A. Urbonas
4559 So Hermitage Ave, Food Store

Prie šv. Kryžiaus bažnyčios
Kiekvieną sekmadienį "Mūšos" spaudos kioske

Den Uselis
2140 So. Halsted St., Lietuviška užeiga

Tverijonas
33 St ir Halsted kampas

Karecko vaistinė
5000 W. 16th St., Cicero

A. Stasiulaitis
1405 So. 49th Ave., Cicero
Lietuviška kirpykla

A. Daugirdas
2334 So. Oakely St. — "Draugas"

Lithuanian maidens fair in the days before the Bolshevik occupation of Lithuania, where formerly there were songs and dancing, now there is anguish and tears.
Laisvos Lietuvos laikais mergaičių daina parugėj, kuri dabar sukolhozintoj Lietuvoj jau nebeskamba.

Lithuanian Folklore

By MARIJA GIMBUTIENĖ

There is in North-Eastern Europe, on the shores of the Baltic Sea, a region sometimes called "The Land of Songs" or "The Land of the radiating Crosses-Suns". Not so long ago Lithuania was a singing nation. This country was shrouded in a peculiar mysticism, similar to that of India, but Lithuania lies in Europe, not in Asia. History assigned to this people a stretch of land separating the West from the East. In time the once extensive territory settled by this people was narrowed down, under the aggressions of Slavs and Teutons, into a small island with an outlet on the Baltic Sea.

Around the city of Vilnius - the historical capitol of Lithuania, which is distinctive for its numerous churches built in Gothic, Baroque or Classical style, and alongside the noble class of the late historic centuries living a rather international sort of life - in the villages people peacefully continued the old traditions, transmitted from generation to generation. The song, the dance, the folk art and the custom expressing the old beliefs were leading every step of the farmer: the work in the fields, the important changes of life - as marriage or death.

Modern civilization of the 20th century with its mechanical progress found its way into the most pre-historic nooks of Lithuania. With each generation folklore dies by degrees. Today Lithuania lives through a period of fear and terror, a period in which everything what has grown up from the native soil is destroyed. Nearly ⅓ of the population has been recently separated from the native land. Very soon, all that we understand under the name of archaic "folklore", will remain merely a distant echo of a once existing world which will never return.

The gathering of the folklore material in the present period of world wars means the preservation of the precious historical treasures. The known numbers of the Lithuanian folklore are big. The Archive of Lithuanian Folklore in Vilnius before the Second World War contained 200.000 texts of the folk songs, 25.000 folk song melodies, 34.000 tales, 85.000 superstitions and proverbs, 50.000 riddles, 105.000 various folk beliefs. In all about half a million. (These numbers were published by the former director of the Lithuanian Folklore Archive Dr. J. Balys in "Lietuvių Tautosakos Skaitymai", 1948). But not all of the folklore sources were exhausted in the time of independent Lithuania. It is of interest, that even now the new emigrants - folklorists have written down about 10.000 songs, beliefs, tales etc. from the American Lithuanians who came here 50 years ago direct from the conservative villages and still maintained a very archaic and unchanged folkloristic treasure.

Folklore expresses the people's view on life and the characteristic traits of the nation, although each nation has preserved many common motifs. Some motifs of folklore are distributed over a vast area of the European continent. We may find similar tales or song motifs in the area extending from Ireland to Lithuania or even further to the north. For instance, the contact can be traced between Irish and Lithuanian people in the imagination of fairies. In some other nations these popular images of fairies do not occur. The Lithuanian fairies, called "laumės", those peculiar naked women with long hair living in the forests near springs, are heavily endowed with latent powers of femininity. They are yearning for motherhood, and for this reason they kidnap the human infants. The irrational element is sensed in the entire concept of the "laumė": they never complete the work they begin. They start spinning thread and never complete it. They work fast. They spin and launder rapidly; but once they are angered, they destroy and tear up their handiwok in an instant.

If the characteristic traits of the nation

T. Valius, distinguished Lithuanian artist (woodcuts), now a resident of Toronto, Canada
Teofilas Valius, vienas žymiausių lietuvių grafikų, dabar gyvenąs Toronte, Kanadoj

are sought for in the folklore, what are the peculiar Lithuanian traits? So far as I can see, one of the typical traits is - the maintaining of ancient, pre-Christian beliefs, which may reach back thousands of years. The oneness of man with nature and the whole cosmos - is a trait that dominates the contents and form of Lithuanian folklore.

Man is not the center axis of the world, he is not the ruler of this earth, he exists in the way the tree, the flower, the bird does, his life is depending on earthly and heavenly powers.

The Earth is the Mother. "Earth, my Mother, I am born of you, you feed me, you carry me, you will inter me after my death". These words could still be heard in various refrains in Lithuania as a prayer to the soil. There exists a mystic tie between the Mother Earth and the human mother. According to a popular saying "The person, who strikes his mother, will not be accepted by the earth after his death; the earth will reject him." The earth is sacred. Indeed, the entire ancient territory of Lithuania was covered with holy forests, holy trees and flowers, holy hillocks, sacred rocks, holy rivers and lakes and springs. The Mother Earth deity is called "Žemyna" - a sort of universal deity of antiquity "Terra Mater" similar to Cybele or Cebebe of Asia Minor, or Artemis of Greece, or Nerthus of the Germanic peoples. This great goddess of nature was not anthropomorphic.

(To be continued)

LITHUANIANS IN THE CHICAGO STOCKYARDS

By UPTON SINCLAIR

(Continued from last issue)

One might go down to this floor and see the pickling-rooms, where the hams were put into vats, and the great smoke-rooms, with their air-tight iron doors. In other rooms they prepared salt-pork—there were whole cellars full of it, built up in great towers to the ceiling. In yet other rooms they were putting up meat in boxes and barrels, and wrapping hams and bacon in oiled paper, sealing and labelling and sewing them. From the doors of these rooms went men with loaded trucks, to the platform where freight-cars were waiting to be filled; and one went out there and realized with a start that he had come at last to the ground floor of this enormous building.

Then the party went across the street to where they did the killing of beef—where every hour they turned four or five hundred cattle into meat. Unlike the place they had left, all this work was done on one floor; and instead of there being one line of carcasses which moved to the workmen, there were fifteen or twenty lines, and the men moved from one to another of these. This made a scene of intense activity, a picture of human power wonderful to watch. It was all in one great room, like a circus amphiteatre, with a gallery for visitors running over the centre.

Along one side of the room ran a narrow gallery, a few feet from the floor; into which gallery the cattle were driven by men with goads which gave them electric shocks. Once crowded in here, the creatures were prisoned, each in a separate pen, by gates that shut, leaving them no room to turn around; and while they stood bellowing and plunging, over the top of the pen there leaned one of the "knockers," armed with a sledge-hammer, and watching for a chance to deal a blow. The room echoed with the thuds in quick succession, and the stamping and kicking of the steers. The instant the animal had fallen, the "knocker" passed on to another; while a second man raised a lever, and the side of the pen was raised, and the animal, still kicking and struggling, slid out to the "killing-bed." Here a man put shackles about one leg, and pressed another lever, and the body was jerked up into the air. There were fifteen or twenty such pens, and it was a matter of only a couple of minutes to knock fifteen or twenty cattle and roll them out. Then once more the gates were opened, and another lot rushed in; and so out of each pen there rolled a steady stream of carcasses, which the men upon the killing-beds had to get out of the way.

The manner in which they did this was something to be seen and never

(Continued on Page 21)

The Garden of Olives - woodcut by T. Valius

Alyvų Daržely /T. Valiaus medžio rėžinys

Andrei Vishinsky (balcony, third from left) at Latvia's National Opera House in 1940, with officals of the newly formed puppet government imposed upon Latvia. He had been delegated by Moscow to supervise the sovietization of Latvia. Note the national emblem on the bunting, which at that time still remained, but was afterwards removed. / A. Višinskis su naujai paskirta pupetine Latvijos vyriausybe Rygos nacionalinės operos rūmuose koncerto metu 1940 metais, kai jis buvo atvykęs prižiūrėti Latvijos susovietinimą; Latvijos tautiniai ženklai, kaip matyti, dar nebuvo tuo metu pašalinti.

THE FATE OF LATVIA'S PRESIDENT

On the 30th January 1952 the envoy of Soviet occupied Latvia, Julijs Feldmanis, was received by the President of U.S.A Mr. Truman, at which time the former presented the book "These Names Accuse". Mr. Truman turned over the leaves of the book - about 550 pages, including 34.000 names of Latvian men deported by the Soviets during 1940/1941. Mr. Truman was apparently interested and said that the book was a striking example of the Soviet forms, and that he would study the question thoroughly. When the envoy pointed out that the name of the State President of Latvia, Karlis Ulmanis was entered on the list of deported persons, Mr. Truman was very astonished and really thrilled: "Even the President was deported? Where is he now?" – "Only Moscow knows, Mr. Truman, but they will say nothing. Futhermore, 70% of all the deported persons during the years 1940 and 1941 are dead..."

* * *

In 1939 Moscow enforced her military bases upon the Baltic States and afterwards overexerted herself in emphasizing her respect towards their sovereignty. In January 1940 Stalin presented his photo to Mr. Konstantin Pats, State President of Estonia. Late in May, General Kr. Berkis, High Commander of the Latvian Army, is invited to Moscow by Marshal Timoshenko and received there with honours. During his audience with Stalin the general enquires whether Moscow is satisfied with the manner Latvia is fulfilling the obligations of the Latvian-Soviet agreement, to which the Soviet dictator amiably reacts: "The way Latvia adheres to her covenants is extremely satisfactory. Never before have the relations between the two countries been so good as now". While the Latvian High Commander still enjoys the hospitality of the Kremlin, Soviet armed cars invade, on June 15-17, The Baltic countries. Lithuania's president, Mr. Smetona, flees while the heads of the Latvian and Estonian republics remain in their countries. On June 19 Zhdanov, Vishinski and Dekanozov arrive at Tallinn, Riga and Kaunas respectively.

Vishinski calls upon President Ulmanis at Riga Castle. Incidentally, they have met before as political emigrees in USA. Mr. Ulmanis, energetic as he was, mastered the English language very quickly there ,attended Nebraska College at Lincoln and took his degree of B. A. there in 1909. He then worked with Robert Dairy Co., set up an enterprise of his own in Houston, Texas, in 1911 and returned to Latvia in 1913 when the Russian Tsar proclaimed amnesty to the political refugees. The menshevik Vishinsky was then occupied with organizing revolutions and fighting his bolshevik rivals. Now, many years afterwards, these two men meet under quite peculiar circumstances, the one being State President of Latvia and at the same time practically a prisoner of the other, the Soviet Vice-Premier, who in the mean time had betrayed his party by joining the victorious bolsheviks. When the first greeting formalities are over Vishinsky hands to the president a nominal list of the new Latvian Government which Mr. Ulmanis refuses to accept: "Why, may I ask? In Latvia the communist party is forbidden, but there are several communists on this list who are still in prison." Vishinsky just hesitates for a moment, but then replies, stressing every single word: "President, I have already

wired the list to Moscow and received her approval. There is nothing more to be done about it. I beg you not to forget that if necessary the new Cabinet will operate without your approval." He was right: the Soviet ultimatum was not yet fully accomplished, there still lacked the pro-Soviet Government. After thorough consideration, the president signs, on the following day, the appointment of A. Kirchenstein's puppet government. Simultaneously, similar "governments" are called into being at Tallinn and Kaunas. They begin to function according to directions from their Moscovite producers. Amnesty to all arrested communists, disarmament of the Home Guard, taking over of the police, press and broadcasting stations by the communists, subordination of the army to the Moscow commissars, demonstrations of the mob – those are the first steps. President Ulmanis refuses categorically to give his consent to the new governmental decrees, however, they are sent into print with the typed signature of the President and published in his name. Nobody pays any attention to this "insignificant" swindle.

A special "body guard", under the lead of a previous convict, Margers, is stationed at the Castle for the "protection" of the President who thus turns into a prisoner. After the elections of a fake parliament, Vishinsky again calls at the Castle and demands Ulmanis to resign. The latter refusing, Vishinsky bumps his fist on the table, menaces, appeals to logic: "Who is going to help you? Nobody. Your obstinacy will only ruin innocent people. If you refuse, we shall simply carry you away." The captured President capitulates when Vishinsky promises to get him to Switzerland.

On July 19, Mr. Grandavs, Head of the Chancellery, sets up the resignation act which the President signs in a hurry. On July 20 the Minister of Internal Affairs informs Mr. Ulmanis that the travel passports for him and his secretary, Mr. Cimerman's, are ready. A functionary of the President's office goes to fetch the travel documents for Karlis Ulmanis, agronomist, and his secretary, who are provided with the Swiss visa. This functionary, now living in Sweden, is fully convinced about the genuineness of the Swiss visa. But who knows, it may after all have been a clever forgery. However, it is up to the Swiss Government to be better informed about it.

On July 21, the President's flag on the Castle tower is lowered. On July 22, in the morning, Mr. Ulmanis says farewell to his staff of employees. At 13:00 HRS a telephone call from the political police advises the President to pack his things. Shortly afterwards three limousines drive up at the Castle. The Castle Square is cordoned off and deserted. In atmosphere of gloom and depression Mr. Ulmanis leaves the Castle and the country whose first and last governmental head he had been and whose destinies he had been instrumental in shaping during the 22 years of independence. The first and the last car is occupied by NKVD functionaries, in the middle one are Mr. Ulmanis, his secretary Cimermans, Anitis, the driver, and a chekist. At the station the travellers are taken under NKVD custody to a special railway car. "Why do we leave for Switzerland in an eastern direction?" wonders the President, at which Latkowski, a communist just released from prison, and now Chief of Police, sneers and says: "You are not on the way to Switzerland, Mr. Ulmanis, but rather to Soviet Russia."

The press and radio of the occupied Baltic States kept a perfidious silence about the resignation and disappearance of the Presidents of Latvia and Estonia. Only obscure rumours were at work spreading this fact. For a short time Mr. Ulmanis was kept at Voroshilovsk, 271 Molotov Street. After the outbreak of the German-Russian war every trace of him became lost. According to some vague information, he is said to have been interned in a concentration camp at Irkutsk, Siberia. Other reports indicate the Volga district. The Encyclopaedia Britannica mentions his death in 1942 in the Piatigorsk prison. The American "International Who Is Who" states that he is living in the Soviet Union. In 1942 a relative of his in Argentina sent him 200 francs to Voroshilov, through the International Red Cross. In 1946 the same relative was reimbursed the said amount minus forwarding expenses and plus a laconic remark: "Dr. K. Ulmanis is not be found at Voroshilovsk."

LITHUANIANS . . .

(Continued from Page 18)

forgotten. They worked with furious intensity, literally upon the run – at a pace with which there is nothing to be compared except a football game. It was all highly specialized labor, each man having his task to do; generally this would consist of only two or three specific cuts, and he would pass down the line of fifteen or twenty carcasses, making these cuts upon each. First there came the "butcher," to bleed them; this meant one swift stroke, so swift that you could not see it – only the flash of the knife; and before you could realize it, the man had darted on to the next line, and a stream of bright red was pouring out upon the floor. This floor was half an inch deep with blood, in spite of the best efforts of men who kept shovelling it through holes; it must have made the floor slippery, but no one could have guessed this by watching the men at work.

The carcass hung for a few minutes to bleed; there was no time lost, however for there were several hanging in each line, and one was always ready. It was let down to the ground, and there came the "headsman," whose task it was to sever the head, with two or three swift strokes. Then came the "floorsman," to make the first cut in the skin; and then another to finish ripping the skin down the centre; and then half a dozen more in swift succession, to finish the skinning. After they were through, the carcass was again swung up; and while a man with a stick examined the skin, to make sure that it had not been cut, and another rolled it up and tumbled it through one of the inevitable holes in the floor, the beef proceeded on its journey. There were men to cut it, and men to split it, and men to gut it, and scrape it clean inside. There were some with hose which threw jets of boiling water upon it, and others who removed the feet and added the final touches. In the end, as with the hogs, the finished beef was run into the chilling-room, to hang its appointed time.

The visitors were taken there and shown them, all neatly hung in rows, labelled conspicuously with the tags of the government inspectors – and some, which had been killed by a special process, marked with the sign of the "kosher" rabbi, certifying that it was fit for sale to the orthodox. And then the visitors were taken to the other parts of the building, to see what became of each

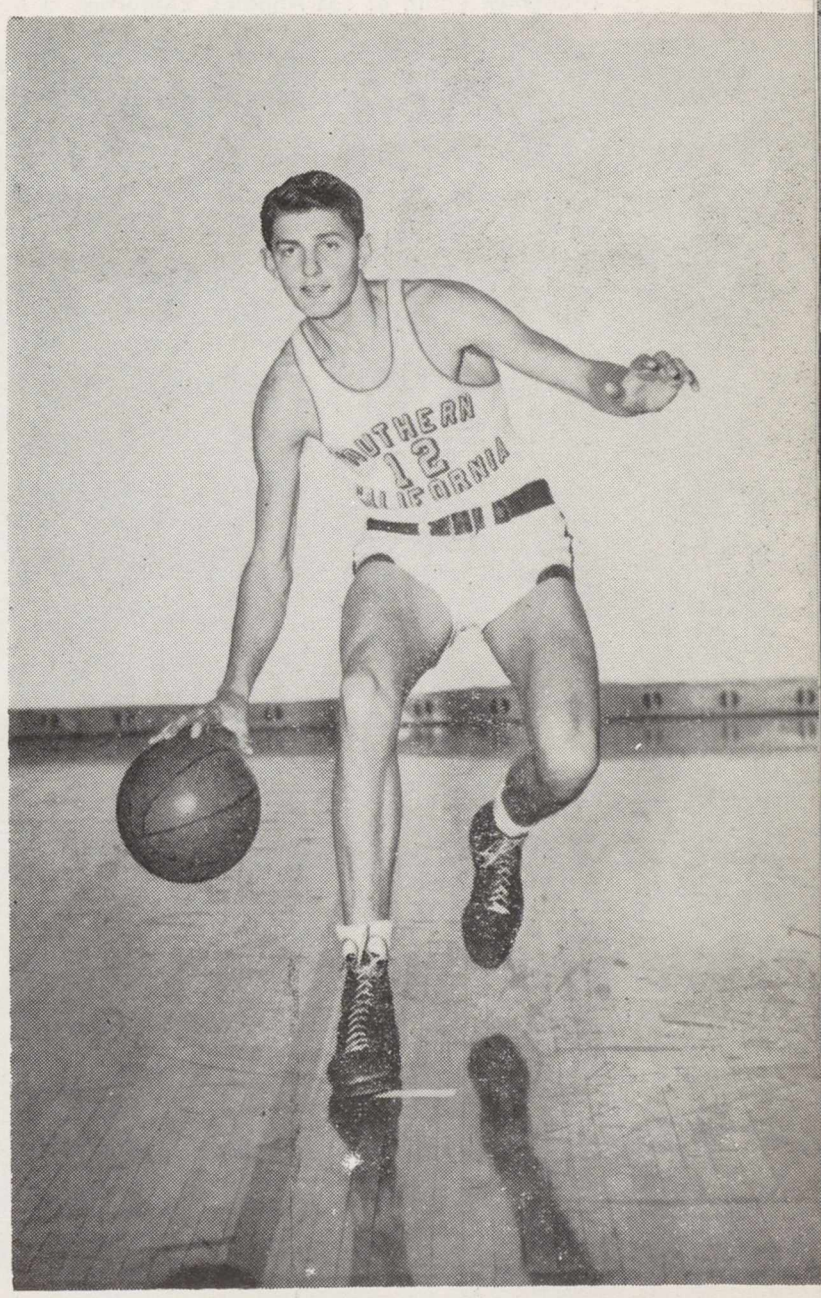

Dick Welsh, So. California basketball star.
Lietuvis Dick Welsh, pasižymėjęs So. Kalifornijos krepšininkas.

particle of the waste material that had vanished through the floor; and to the pickling-rooms, and the salting-rooms, the canning-rooms, and the packing-rooms, where choice meat was prepared for shipping in refrigerator-cars, destined to be eaten in all the four corners of civilization. Afterward they went outside, wandering about among the mazes of buildings in which was done the work auxiliary to this great industry. There was scarcely a thing needed in the business that Durham and Company did not make for themselves. There was a great steam-power plant and an electricity plant. There was a barrel factory, and a boiler-repair shop. There was a building to which the grease was piped, and made into soap and lard; and then there was a factory for making lard cans, and another for making soap boxes. There was a building in which the bristles were cleaned and dried, for the making of hair cushions and such things; there was a building where the skins were dried and tanned, there was another where heads and feet were made into glue. and another where bones were made into fertilizer. No tiniest particle of organic matter was wasted in Durham's. Out of the horns of the cattle they made combs, buttons, hair-pins, and imitation ivory; out of the shin bones and other big bones they cut knife and tooth-brush handles, and mouthpieces for pipes; out of the hoofs they cut hair-pins and buttons, before they made the rest into glue. From such things as feet, knuckles, hide clippings, and sinews came such strange and unlikely products as gelatin, isinglass, and phosphorus, bone-black, shoe-blacking, and bone oil. They had curled-hair works for the cattle tails, and a "wool-pullery" for the sheep skins; they made pepsin from the stomachs of the pigs, and albumen from the blood, and violin strings from the ill-smelling entrails When there was nothing else to be done with a thing, they first put it into a tank and got out of it all the tallow and grease, and then they made it into fertilizer. All these industries were gathered into buildings near by, connected by galleries and railroads with the main establishment; and it was estimated that they had handled nearly a quarter of a billion of animals since the founding of the plant by the elder Durham a generation and more ago. If you counted with it the other big plant — and they were now really all one-where was, so Jokubas informed them, the greatest aggregation of labor and capital ever gathered in one place. It employed thirty thousand men; it supported directly two hundred and fifty thousand people in its neighborhood, and indirectly it supported half a million. It sent its products to every country in the civilized world, and it furnished the food for no less than thirty million people!

To all of these things our friends would listen open-mouthed — it seemed to them impossible of belief that anything so stupendous could have been devised by mortal man. That was why to Jurgis it seemed almost profanity to speak about the place as did Jokubas, sceptically; it was a thing as tremendous as the universe — the laws and ways of its working no more than the universe to be questioned or understood. All that a mere man could do, it seemed to Jurgis, was to take a thing like this as he found it ,and do as he was told; to be given a place in it and a share in its wonderful activities was a blessing to be grateful for, as one was grateful for the shunshine and the rain. Jurgis was even glad that he had not seen the place before meeting with his triumph, for he felt that the size of it would have overwhelmed him. But now he had been admitted — he was a part of it all! He had the feeling that this whole huge establishment had taken him under its protection, and had become responsible for his welfare. So guileless was he, and ignorant of the nature of business, that he did not even realize that he had become an employee of Brown's, and that Brown and Durham were supposed by all the world to be deadly rivals — were even required to be deadly rivals by the law of the land, and ordered to try to ruin each other under penalty of fine and imprisonment!

(The End)

Lithuanian youth of Los Angeles, California, in a springtime mood. / Los Angeles, California, lietuvių jaunimas pavasario nuotaikoj.

GARBĖS PRENUMERATORIAI

Asmenys, sumokėję už metinę prenumeratą 10 dol., laikomi GARBĖS PRENUMERATORIAIS.

BALBINA ABROMAITĖ, Los Angeles, Calif.
KUN. I. ALBAVIČIUS, Cicero, Ill.
KUN. ST. ALEKSIEJUS, Hatch, N. M.
J. AŽUOLAITIS, Los Angeles, Calif.
J. J. BACHUNAS, Sodus, Mich.
DR. J. J. BIELSKIS, Los Angeles, Calif.
J. E. CASSERLY, Los Angeles, Calif.
A. ir S. DERINGIAI, Los Angeles, Calif.
KUN. ANT. DEKSNYS, E. St. Louis, Ill.
F. DIRGĖLA, Los Angeles, Calif.
WM. & B. GRIGALUN, Los Angeles, Calif.
KUN. G. JONAITIS, Tucson, Ariz.
KUN. P. JURAS, Lawrence, Mass.
F. KARALIŪNAS, Glendale, Calif.
J. KILMONIS, Los Angeles, Calif.
ZIGMAS KRUMINAS, Los Angeles, Calif.
DR. KAN. J. B. KONČIUS, New York
KUN. J. KUČINSKAS, Los Angeles, Calif.
K. LUKŠIS, Los Angeles, Calif.
FRANK MASON, Montrose, Calif.
DR. KUN. L. MENDELIS, Baltimore, Md.
B. NAGINIS, Los Angeles, Calif.
KUN. J. PAŠKAUSKAS, Chicago, Ill.
B. PELANIS, Port Chicago, Calif.
STASĖ PETROŠKIENĖ, Santa Monica, Calif
JOSEPH C. PETERS, Altadena, Calif.
BRONĖ PIVORIŪNIENĖ, Chicago, Ill.
A. RUIGYS, Los Angeles, Calif.
KUN. P. SABULIS, Hartford, Conn.
ANN SAMSON, Los Angeles, Calif.
FRANK SATKAUSKAS, Chicago, Ill.
BARON M. VON SEEBECK, Los Angeles
AL SHIMKUNAS, Chicago, Ill.
FRANK SPEECHER, Los Angeles, Calif.
V. J. STACK, M.D., Altadena, Calif.
BERNICE STARK, Santa Monica, Calif.
K. SUROMSKIS, Chicago, Ill.
REV. A. TAMOLUNAS, Miami, Fla.
K. VAITKEVIČIENĖ, Brooklyn, N. Y.
P. ŽILINSKAS, Los Angeles, Calif.
F. ŽUKAUSKAS, Los Angeles, Calif

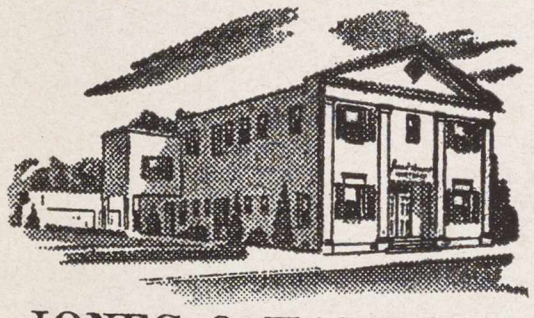

JONES & HAMROCK
MORTUARY
731 W. WASHINGTON BLVD. LOS ANGELES 15
PROSPECT 6091

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS

Chicago, Ill.

Sophie Barcus Radio Hours
Chicago - WGES - 1390 kilocycles
Mo. - Fri. 8:45 - 9:30 A. M.
Sat. - 8:30 - 9:30 A. M.
Mondays (Lietuviškos vakaruškos)
7:00 - 8:00 P. M.
Sophie Barcus, 7121 So. Rockwell,
Chicago 29, Ill. - Tel. 42413

The Saltimieras Lithuanian Show
Chicago WGES - 5000 Watt - 1390 kc
Monday thru Friday from 8:00 to 8:30 P. M.
No recordings - Live talent only
Paul B. Šaltimieras, Director
6801 So. Talman Ave., Chicago 29, Ill.
Telephone FInancial 0650

Baltimore, Md.

Lithuanian Melody Time
Baltimore, Md. - WBMD - 750 kilocycles
Sundays - 12:30 - 1:30 P. M.
Directors:
A. Juškevičius, 4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md.
J. Ruzga 5314 Midwood Ave., Baltimore, Md.

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radio Korp. Programa
Boston, Mass., - WHEE - 1090 kilocycles
Sundays 9:30 1 10:30 A. M.
Director S. Minkus
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. SO. 80489

Brooklyn, N. Y.

Lithuanian Radio Program
Brooklyn, N. Y. - WWRL - 5000 kilocycles
Saturdays - 2:00 - 3:00 P. M.
Joseph Ginkus, Director
495 Grand St., Brooklyn 11, N. Y. - Tel. EV. 4-9293

Detroit, Mich.

"Baltic Melodies"
Detroit - WJLB - 1400 kilocycles
Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.
Director Helen Rauby
16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.
Telephone UNiversity 1-1072

"Lithuanian Melodies"
Ann Arbor - WPAG - 1050 kilocycles
Sundays 3:00 - 3:30 P. M.
Director Ralph Valatka
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mass.
Telephone BRoadway 32224

Hillside, N. J.

Memories of Lithuania
Hillside, N. J. - WEVD - 1330 kilocycles
Saturdays - 4:45 - 5:30 P. M.
Director Jack J. Stukas
1264 White St., Hillside, N. J. - Tel. WA. 6-3325

Pittsburgh, Pa.

Lithuanian Catholic Hour
Pittsburgh Pa., - WLOA - 1550 kilocycles
Sundays - 1:30 - 2:00 P. M.
Produced by Knights of Lithuania
Pittsburgh District
WLOA, Braddock, P.

Waterbury, Conn.

"Lithuanian Memories"
Waterbury - WWCO - 1240 kilocycles
Saturdays - 6:35 to 7:30 P. M.
Director Dr. M. J. Colney
148 Grand St., Waterbury, Conn.
Assistant Director Bronius Dūda

Linkiu visiems lietuviams
LINKSMŲ VELYKŲ
ir po Velykų
laimingai gyventi

THOMAS KASSELES

467 W. Ocean Blvd.
Long Beach, Calif.

ANGLIJOS "LD" SKAITYTOJŲ DĖMESIUI

Pranešame, kad J. Mockevičiui išvykus Kanadon, LD naujų generaliniu atstovu yra **A. Gerdžiūnas,** 6 Bechey St., Oldham, Lancs. Prašome visų Anglijos LD skaitytojų jam atsilyginti už prenumeratą. Visiems, kurie neatsilygino už 1951 metus, nuo šio nuemerio sulaikome LD siuntinėjimą, nes nežinome, ar ten tebegyvenate.

LD Skaitytojai Amerikoje,

pagal antros klasės tarifo naudojimo patvarkymą, privalo iš anksto apmokėti prenumeratą. Tad tiems, kurie nėra apmokėję, mes prieš savo norą esame priversti sulaikyti LD siuntinėjimą. Labai prašome, kad neatsilyginusieji tuojau siustų prenumeratą LD adresu - 9204 S. Broadway, Los Angeles 3, Calif.

Administracija

BAKUS REALTY CO.

LITHUANIAN REAL ESTATE BROKER
Homes - Income Property - Loans
Multiple Listing Service
4728 So. Normandie Los Angeles 37, Calif.
OFFICE: AXminster 7900 RES.: PLeasant 3-6590

LITHUANIAN REALTY CO.
Real Estate — Loans & Insurance
Fire, Automobile & Other Insurance
Chas. Luksis, Manager
3502 W. Pico Blvd.
Phone RE. 8278

HELEN'S
HOUSE OF BEAUTY
HELEN MOCKUS 1722 N. WESTERN AVE.
PHONE HO. 9-4600 HOLLYWOOD 27, CALIF.

INSURANCE COSTS TOO HIGH?
THEN CONTACT
William W. Sketres (Lithuanian)
(Farmers Insurance Agent)
Automobile & Truck
Public Liability (Personal & Business)
Fire (Home & Mercantile)
Workmen's Compensation
Fire & Theft (Personal Property)
Bus. Phone - HIllside 6168 Res. Phone - VErmont 8-7526

Jau atspausdinta ir išsiuntinėjama platinimui

žinomo rašytojo

STASIAUS BŪDAVO

apysaka

VARPAI SKAMBA

Apysaka parašyta lengvu styliumi, turtinga gyvais dialogais ir įdomiais palyginimais.

Apysakoj vaizduojamas knygų draudimo laikotarpis Lietuvoje.

Knyga yra 180 psl. dydžio. Kaina $2.50. Gaunama spaudos kioskuose, pas "Lietuvių Dienų" atstovus, spaudos platintojus ir "Lietuvių Dienų" administracijoj.

Knygą išleido "Lietuvių Dienų" leidykla. Viršelį nupiešė dail. P. Puzinas.

Kiekvienas lietuvis turi įsigyti ir perskaityti šią Stasiaus Būdavo apysaką.

LEIDYKLOS ADRESAS:

"Lietuviu Dienos"

9204 South Broadway, Los Angeles 3, Calif.